

Ebrill 2017

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Cyllid Cychwynnol Llywodraeth Cymru ar gyfer Prosiect Cylchffordd Cymru

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Rwyf wedi paratoi a chyhoeddi'r adroddiad hwn yn unol
â Deddf Llywodraeth Cymru 2006.

Roedd tîm astudiaeth Swyddfa Archwilio Cymru'n cynnwys
Alastair McQuaid a Nicholas Raynor, o dan gyfarwyddyd Mike Usher.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2017

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

	Am beth y mae'r adroddiad hwn yn sôn	6
	Amserlen gryno o ddigwyddiadau allweddol ynglŷn â chymorth Llywodraeth Cymru i'r prosiect CoW	8
	Prif gasgliadau	10
	Argymhellion	12
1	Rhoddodd Llywodraeth Cymru dros £9.3 miliwn i gefnogi datblygiad cychwynnol prosiect Cylchffordd Cymru ac mae hefyd wedi cytuno i roi £16 miliwn arall ar ffurf cyllid ad-daladwy os yw amodau penodol yn cael eu cwrdd	14
	Rhoddodd Llywodraeth Cymru grant o £2 miliwn i helpu'r prosiect CoW i dalu costau'n gysylltiedig â gwaith cynllunio a datblygu'r safle	15
	Talodd Llywodraeth Cymru dros £7.3 miliwn o dan gytundeb gwarantu benthyciad banc, gyda'r hawl i ofyn i HoVDC dalu'r swm hwn yn ôl, ynghyd â'r llog arno	15
	Mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno i gyfrannu £16 miliwn o Gyllid Busnes Ad-daladwy os yw'r prosiect CoW yn cwrdd ag amodau penodol cyn diwedd Mawrth 2018	16
	Mae Llywodraeth Cymru wedi gwrthod dau gynnig gan HoVDC i gefnogi costau adeiladu ond mae wrthi'n ystyried cynnig arall i danysgrifennu arian buddsoddi preifat	16
	Gwrthododd Llywodraeth Cymru ystyried tanysgrifennu benthyciad posib i'r prosiect CoW gan awdurdod lleol	18
2	Er iddi gomisiynu cyngor helaeth, yn gwbl briodol, gan ystyried ystod o fanteision a risgiau, roedd gwerthusiad Llywodraeth Cymru o'r wybodaeth a ategodd ei phenderfyniadau cyllido hyd yma'n ddiffygiol	20
	Wrth dderbyn risgiau ariannol a chyfreithiol sylweddol, roedd Llywodraeth Cymru gan fwyaf wedi dilyn ei gweithdrefnau sefydledig ar gyfer cefnogi penderfyniadau gweinidogion, er bod gwybodaeth bwysig ar goll o'r papurau a gyflwynwyd	21
	Derbyniodd Llywodraeth Cymru gyngor helaeth ond mae bylchau yn y wybodaeth wedi creu risgiau ychwanegol wrth i'r ymrwymiad arian cyhoeddus gynyddu	25

3	Yn dilyn y penderfyniadau i roi cymorth ariannol cychwynnol i'r prosiect CoW, ni wnaeth Llywodraeth Cymru ddigon i gadw rheolaeth briodol ar arian cyhoeddus	27
	Nid oedd y trefniadau cyllido'n rhoi sicrwydd digon cryf dros yr arian cyhoeddus	28
	Roedd amodau a roddwyd ar wahanol ffrydiau cyllido'n anghyson, a lle'r oeddent yn eu lle, nid oeddent bob amser yn cael eu gorfodi	29
	Roedd dealltwriaeth Llywodraeth Cymru o'r cwmnïau oedd yn rhan o'r prosiect CoW yn brin	32
	Roedd Llywodraeth Cymru wedi caniatáu taliadau i gwmnïau perthynol, gan gynnwys bron i £1 miliwn i Aventa, heb ddigon o dystiolaeth bod y gwasanaethau a roddwyd i'r prosiect CoW yn cynnig gwerth am arian	34
	Nid oedd trefniadau Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodi taliadau i HoVDC yn ddigon trylwyr	38
4	Roedd y grant o £2 miliwn yn cynnwys £0.3 miliwn i brynu FTR, cwmni peirianeg beiciau modur, sy'n anghyson â phwrrpas y grant	40
	Ni allai Llywodraeth Cymru egluro i ni mewn ffordd oedd yn ein bodloni pam yr oedd wedi cymeradwyo grant, oedd i fod ar gyfer datblygiad eiddo, fel y gallai HoVDC brynu cwmni peirianeg beiciau modur	41
	Roedd y cyllid ar gyfer FTR Moto Limited wedi'i ddileu yng nghyfrifon cwmni HoVDC ac yna, ym mis Hydref 2016, roedd FTR Moto Limited wedi mynd i ddwylo'r gweinyddwyr	43
	Atodiadau	
	Atodiad 1 – Trefn a dulliau ein harchwiliad	46
	Atodiad 2 – Geirfa o dermau a byrfoddau	49
	Atodiad 3 – Amserlen y digwyddiadau allweddol	53
	Atodiad 4 – Gohebiaeth rhwng Mr David TC Davies AS ac Archwilydd Cyffredinol Cymru	57
	Atodiad 5 – Strwythur cwmni prosiect Cylchffordd Cymru (CoW)	63

Am beth y mae'r adroddiad hwn yn sôn

- 1 Menter uchelgeisiol yw Cylchffordd Cymru (CoW)¹ i adeiladu cylchffordd rasio ceir a beiciau modur ar rostir ger Glyn Ebwy ym Mlaenau Gwent. Y bwriad yw cael cylchffordd rasio o safon ddigon uchel i gynnal ystod o chwaraeon modur, gan gynnwys rasys beiciau modur pencampwriaeth y byd, er na fydd yn cael ei hadeiladu i ofynion rasio ceir Formula One².
- 2 Sefydlwyd grŵp o gwmnïau preifat i symud ymlaen gyda'r datblygiad CoW. Yn y cyfnod cychwynnol mae'r prosiect CoW yn cael ei arwain gan Heads of the Valleys Development Company (HoVDC), a sefydlwyd yn 2011.
- 3 Mae cam cyntaf y prosiect CoW yn cynnwys sicrhau opsiynau tir, caniatadau cynllunio, contractau adeiladu a chyllid. Mae'r elfennau hyn yn angenrheidiol i symud ymlaen at ail gam y prosiect; y gwaith caib a rhaw o adeiladu'r gylchffordd rasio, y standiau eistedd a'r padog.
- 4 Hyd yma mae Llywodraeth Cymru wedi darparu dros £9.3 miliwn o gymorth cychwynnol i gam cyntaf y prosiect CoW, gan gynnwys:
  - a dyfarnu Grant Datblygu Eiddo (PDG) o £2 miliwn yn Hydref 2012 i helpu i dalu costau'n gysylltiedig â chynllunio a datblygu'r safle, wedi'i dalu mewn pedwar rhandaliad rhwng Ionawr 2013 ac Ebrill 2014; a
  - b talu dros £7.3 miliwn i fanc HoVDC ym mis Mai 2016 o dan gytundeb gwarantu benthyciad banc,³ gyda HoVDC i dalu'r arian hwn yn ôl i Lywodraeth Cymru ar gais.
- 5 Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cytuno i gyfrannu £16 miliwn o Gyllid Busnes Ad-daladwy (RBF)⁴ pellach i ail gam y prosiect CoW os yw'n cwrdd ag amodau penodol. Hyd yma nid oes unrhyw RBF wedi'i dalu a daw'r cynnig o gyllid RBF i ben ddiwedd Mawrth 2018.
- 6 Gwrthododd Llywodraeth Cymru geisiadau gan HoVDC i danysgrifennu cyllid preifat ar gyfer ail gam y prosiect CoW yn Ebrill 2016, pan ofynnwyd i Lywodraeth Cymru warantu £357 miliwn; ac eto yng Ngorffennaf 2016 pan ofynnwyd i Lywodraeth Cymru warantu £234 miliwn⁵.

- 1 Eglurir termau a ddefnyddir drwy'r adroddiad hwn yn yr eirfa yn Atodiad 2.
- 2 Mae gwybodaeth am y cynllun arfaethedig ar gael ar [wefan y prosiect CoW](#). Fe'n hysbyswyd gan HoVDC fod y gylchffordd wedi cael ei dylunio mewn modd a fyddai'n caniatâu ei huwchraddio i gynnal rasys ceir Formula One.
- 3 Cytunodd Llywodraeth Cymru i ad-dalu benthyciad banc y HoVDC os na allai HoVDC wneud hynny ei hun.
- 4 Mae gwybodaeth am sut y mae Llywodraeth Cymru'n darparu cymorth ariannol ac anariannol i fusnesau wedi'i chynnwys yn adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru: [Cyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer Kancoat Ltd](#), Gorffennaf 2016.
- 5 Mae gwarantau Llywodraeth Cymru yn bodoli i ddelio â'r prinder arian sydd ar gael i gyllido dyledion tymor hir o fewn y marchnadoedd ariannol ar gyfer prosiectau cyfalaf mawr. Maent yn trosglwyddo'r risg am y swm a warantwyd i Lywodraeth Cymru, a thrwy hynny leihau'r risg gyffredinol i fenthycwyr a buddsoddwyr sector preifat fel y cânt eu hannog i dderbyn cyfraddau llog is a thaliadau dididend llai gan HoVDC. Byddai hyn yn cynyddu'r gwir adenillion (elw) sydd ar gael i ddatblygwyr ac felly mae Llywodraeth Cymru yn codi tâl masnachol cyfatebol am ddarparu gwarantau o'r fath.

- 7 Ar 26 Ionawr 2017 rhoddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith derfyn amser o bythefnos i HoVDC gyflwyno cynnig diwygiedig i'w ystyried gan Lywodraeth Cymru. Mae'r cymorth gan Lywodraeth Cymru'n dibynnu a fydd y prosiect CoW yn gallu dangos ei fod yn hyfyw. Mae sicrhau'r lefel angenrheidiol o fuddsoddiad preifat ('cwblhau'r agweddau ariannol')⁶ yn un o'r gofynion allweddol os yw'r prosiect i symud ymlaen i'r ail gam. Yn ogystal mae Llywodraeth Cymru wedi nodi nad yw'n barod i ddefnyddio arian cyhoeddus i danysgrifennu mwy na 50% o'r holl fuddsoddiad sydd ei angen.
- 8 Ar 8 Chwefror 2017 cyflwynodd HoVDC gynnig diwygiedig i Lywodraeth Cymru y mae ar hyn o bryd yn ei werthuso cyn y bydd penderfyniad terfynol yn cael ei wneud gan y Cabinet cyfan. Mae cyfanswm y buddsoddiad sydd ei angen ar gyfer yr ail gam bellach yn £430 miliwn. Mae HoVDC wedi gofyn i Lywodraeth Cymru danysgrifennu £210 miliwn o fuddsoddiad sector preifat unwaith y bydd y gwaith o adeiladu'r gylchffordd wedi gorffen. Mae'r prosiect CoW yn parhau i ddenu cryn dipyn o sylw cyhoeddus, gwleidyddol a chan y cyfryngau.
- 9 Mae uchelgais y datblygwr ar gyfer ardal y safle'n fwy na'r prosiect CoW presennol o ddatblygu ac adeiladu cylchffordd rasio. Ei weledigaeth hirdymor yw cael ystod o gyfleusterau chwaraeon modur, parc busnes technoleg fodurol, cyfleusterau gwesty a hamdden a hefyd i gynhyrchu ynni adnewyddadwy ar y safle. Mae HoVDC wedi pwysleisio bod gan y cynllun ehangach botensial i gyfrannu i economi Cymru, gan gynnwys drwy greu swyddi. Mae'r manteision economaidd a chymdeithasol ehangach posib yn debygol o ddeilio'n bennaf o ddatblygiadau mwy hirdymor yn hytrach nag o adeiladu a rhedeg y gylchffordd rasio ei hun. Gallai'r datblygiadau pellach hyn, yn eu tro, gynnwys ceisiadau am gymorth arian cyhoeddus.
- 10 Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r materion allweddol o ran sut y mae Llywodraeth Cymru wedi rheoli ei phecyn cymorth ariannol cychwynol i'r prosiect CoW. Mae ein hadolygiad archwilio wedi canolbwyntio ar ba mor dda y mae Llywodraeth Cymru wedi:
- gwneud y penderfyniadau i roi cymorth ariannol cychwynol i'r prosiect CoW;
  - rheoli risg drwy gymhwyso amodau ar gyfer rhoi arian cyhoeddus i'r Prosiect; a
  - sicrhau ei hun bod yr arian a roddwyd yn cael ei ddefnyddio i'r pwrpas oedd mewn golwg.

6 Mae 'cwblhau'r agweddau ariannol' yn golygu cyfres gymhleth o drafodion rhyng-ddibynnol a chydgyssylltiedig lle mae dilyniant o gytundebau amodol yn dod i rym fel bod y prosiect CoW yn gallu mynd yn ei flaen; yn cynnwys ymrwymadau cyllid gan fuddsoddwyr, cwblhau prynu eiddo, ad-dalu dyledion a dyfarnu contractau adeiladu.

- 11 Nid ydym:
- a wedi edrych yn uniongyrchol ar ymddygiad unigolion neu endidau sy'n gysylltiedig â'r Prosiect;
  - b wedi adolygu pa mor hyfyw yw'r achosion busnes ar gyfer adeiladu a rhedeg y gylchffordd rasio, nac ar gyfer cynllun cyffredinol y CoW⁷, nac ychwaith wedi profi honiadau a wnaed gan y datblygwyr y bydd swyddi a gweithgarwch economaidd yn deillio o'r cynllun yn gyffredinol; nac ychwaith
  - c wedi asesu haeddiannau rhoi mwy o gymorth arian cyhoeddus i'r prosiect CoW.
- 12 Mae **Atodiad 1** yn nodi'n fanwl beth yw cwmpas, trefn a dulliau ein harchwiliad.
- 13 Nid yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol HoVDC na'r amrywiol gwmnïau cysylltiedig. Fodd bynnag, mae gan yr Archwilydd Cyffredinol bwerau statudol i ddilyn y bunt gyhoeddus ac asesu a ydynt yn cydymffurfio â thelerau ac amodau cyllido Llywodraeth Cymru. Gallai'r Archwilydd Cyffredinol benderfynu gwneud mwy o waith archwilio yn ymwneud â'r prosiect CoW, gan gynnwys ar unrhyw arian cyhoeddus a roddir yn y dyfodol.

Amserlen gryno o'r digwyddiadau allweddol ynglŷn â chymorth Llywodraeth Cymru i'r prosiect CoW

Hydref 2012	Dyfarnodd Llywodraeth Cymru PDG o £2 miliwn i HoVDC tuag at gam un y prosiect CoW, gan gynnwys pryniant HoVDC o FTR, cwmni peirianeg beiciau modur arbenigol wedi'i leoli yn Swydd Buckingham, am hyd at £0.3 miliwn.
Rhagfyr 2012	Arwyddodd HoVDC gontract gwerthiant amodol i brynu tir comin lle bydd y gylchffordd yn cael ei hadeiladu arno pe bai'r prosiect CoW yn mynd yn ei flaen.
Medi 2013	Rhoddodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent (BGCBC) ganiatâd cynllunio amlinellol i'r cynllun CoW.

⁷ Rydym wedi adolygu ystyriaeth Llywodraeth Cymru o wybodaeth a gyflwynwyd gan HoVDC yn cefnogi ei gynigion am gyllid cychwynnol.

Mehefin 2014	Ysgrifennodd Llywodraeth Cymru at HoVDC yn cynnig £16 miliwn o gyllid RBF tuag at gam dau sef cam adeiladu'r prosiect CoW, ar yr amod bod y prosiect yn cwrdd ag amodau penodol. Ni ofynnwyd am, ac ni thalwyd, unrhyw arian hyd yma a daw'r cynnig i ben ym mis Mawrth 2018.
Gorffennaf 2014	Cytunodd Llywodraeth Cymru i warantu benthyciad banc i alluogi HoVDC i dalu cyflenwyr, rhai ohonynt yn gwmnïau perthynol, gan gynnwys Aventa sy'n gwmni wedi'i berchnogi'n llwyr gan Michael Carrick (Prif Weithredwr HoVDC).
Tachwedd 2015	Penderfynodd y Dirprwy Weinidog Ffermio a Bwyd ganiatáu cais HoVDC i ddad-ddosbarthu a chyfnewid y tir comin am dir arall, yn dilyn ymchwiliad cyhoeddus.
Ebrill 2016	Gwrthododd Llywodraeth Cymru danysgrifennu £357 miliwn o fuddsoddiad preifat ar gyfer adeiladu'r CoW, oedd yn cynnwys cytundeb prydles ar gyfer y gylchffordd orffenedig.
Mai 2016	Talodd Llywodraeth Cymru £7.335 miliwn i fanc HoVDC o dan gytundeb gwarantu benthyciad oherwydd na allai HoVDC ad-dalu'r benthyciad. Mae'r arian hwn i gyd, ynghyd â chostau ychwanegol, llog a thaliadau, yn addaladwy gan HoVDC i Lywodraeth Cymru ar gais.
Gorffennaf 2016	Gwrthododd Llywodraeth Cymru gais diwygiedig gan HoVDC i danysgrifennu £234 miliwn o fuddsoddiad preifat ar gyfer adeiladu'r CoW.
Hydref 2016	Aeth cwmni FTR Moto Ltd, sydd wedi'i berchnogi'n llwyr gan HoVDC ac a brynwyd gyda grant o £0.276m gan Lywodraeth Cymru, i ddwylo'r gweinyddwyr gyda dyledion o £0.5 miliwn.

Ionawr 2017	Rhoddodd Llywodraeth Cymru derfyn amser o bythefnos i HoVDC gyflwyno cynnig hyfyw y gallai Llywodraeth Cymru ystyried ei gefnogi.
Chwefror 2017	Cyflwynodd HoVDC gynnis diwygiedig i Lywodraeth Cymru. Mae HoVDC o'r farn ei fod yn cwrdd â'r lefel 50% o fuddsoddiad cyllid preifat sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru. Mae cyfanswm y buddsoddiad angenrheidiol ar gyfer cam dau yn £430 miliwn a gofynnodd HoVDC i Lywodraeth Cymru danysgrifennu £210 miliwn o'r buddsoddiad sector preifat hwn (48.8%) unwaith y cwblheir adeiladu'r gylchffordd.

Dalier sylw: gweler Atodiad 3 am amserlen lawn o'r prif ddigwyddiadau.

Prif gasgliadau

Hyd yma mae Llywodraeth Cymru wedi darparu dros £9.3 miliwn i gefnogi datblygiad cychwynnol prosiect uchelgeisiol y CoW, ond mae diffygion sylweddol o ran sut y mae Llywodraeth Cymru wedi rheoli'r risg gysylltiedig i arian trethdalwyr.

Yn fwy penodol:

- 14 Er iddi gomisiynu cyngor helaeth, fel y byddai'n briodol, gan ystyried ystod o fanteision a risgiau, roedd gwerthusiad Llywodraeth Cymru o'r wybodaeth oedd wedi ategu ei phenderfyniadau cyllido hyd yma'n arwyddocaol ddiffygiol:
  - a wrth dderbyn risgiau ariannol a chyfreithiol sylweddol, roedd Llywodraeth Cymru gan amlaf wedi dilyn ei gweithdrefnau sefydledig ar gyfer cefnogi penderfyniadau gweinidogion, er bod gwybodaeth bwysig ar goll o'r papurau a gyflwynwyd; a
  - b derbyniodd Llywodraeth Cymru gyngor helaeth ond mae bylchau yn y wybodaeth wedi creu risgiau ychwanegol wrth i'r ymrwymiad arian cyhoeddus gynyddu.

- 15 Yn dilyn y penderfyniadau i roi cymorth ariannol cychwynnol i'r prosiect CoW, ni wnaeth Llywodraeth Cymru ddigon i gadw rheolaeth briodol ar arian cyhoeddus:
- a nid oedd y trefniadau cyllido'n rhoi sicrwydd digon cryf dros yr arian cyhoeddus;
  - b roedd amodau a roddwyd ar wahanol ffrydiau cyllido'n anghyson, a lle'r oeddent yn eu lle, nid oeddent bob amser yn cael eu gorfodi;
  - c roedd dealltwriaeth Llywodraeth Cymru o'r cwmnïau oedd yn rhan o'r prosiect CoW yn brin;
  - ch roedd Llywodraeth Cymru wedi caniatáu taliadau i gwmnïau perthynol, gan gynnwys bron i £1m i Aventa Capital Partners Limited (Aventa), heb ddigon o dystiolaeth bod y gwasanaethau a ddarparwyd i'r Prosiect yn cynnig gwerth am arian; ac
  - d nid oedd trefniadau Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodi taliadau i HoVDC yn ddigon trylwyr.
- 16 Roedd y grant o £2 miliwn yn cynnwys hyd at £0.3 miliwn i brynu FTR, cwmni peirianeg beiciau modur, sy'n anghyson â phwrrpas y grant:
- a ni allai Llywodraeth Cymru egluro mewn ffordd oedd yn ein bodloni pam yr oedd wedi cymeradwyo grant, oedd i fod ar gyfer datblygiad eiddo, fel y gallai HoVDC brynu cwmni peirianeg beiciau modur; a
  - b roedd y cyllid ar gyfer FTR Moto Limited wedi'i ddileu yng nghyfrifon cwmni HoVDC ac yna, ym mis Hydref 2016, roedd FTR Moto Limited wedi mynd i ddwylo'r gweinyddwyr.
- 17 Yn ystod ein gwaith archwilio mewn ymateb i bryderon yr oedd Aelod Seneddol wedi tynnu sylw'r Archwilydd Cyffredinol atynt (**Atodiad 4**), rydym wedi edrych ar daliadau penodol a wnaed rhwng Rhagfyr 2014 a Mehefin 2016 i sefydlu a ddefnyddiwyd arian cyhoeddus. Daethom i'r casgliad nad HoVDC a wnaeth y taliadau hyn, a oedd yn ymwneud ag anfonebau garddio a digwyddiadau gwleidyddol, ond yn hytrach Aventa – cwmni ar wahân wedi'i berchnogi'n llwyr gan brif gyfranddaliwr a Phrif Weithredwr HoVDC, Mr Michael Carrick. O ystyried bod Aventa'n derbyn incwm o ddarparu gwasanaethau i HoVDC dan contract, rydym yn fodlon nad yw'r gwariant gan Aventa ei hun yn golygu y defnyddiwyd arian cyhoeddus.

- 18 Lleisiodd yr Aelod Seneddol hefyd bryderon ynghylch a ddefnyddiodd HoVDC arian cyhoeddus o Gymru i ariannu rasys MotoGP a gynhaliwyd yn Lloegr. Roedd cwmni wedi'i berchnogi gan HoVDC, Circuit of Wales Limited, wedi sicrhau cytundeb 10 mlynedd i lwyfannu MotoGP yn y Deyrnas Unedig ar 1 Ebrill 2014. Rydym wedi cadarnhau nad oedd yr un o hawliadau HoVDC am daliadau PDG, neu daliadau o dan y cytundeb gwarant benthyciad gyda Llywodraeth Cymru, yn cynnwys unrhyw daliadau uniongyrchol i'r daliwr hawliau MotoGP nac i gylchffyrdd rasio eraill am lwyfannu rowndiau Prydeinig pencampwriaeth beicio modur y byd yn 2015 a 2016.

Argymhellion

- 19 Mae Llywodraeth Cymru'n defnyddio cyllid cyhoeddus i annog a chefnogi buddsoddiad preifat mewn prosiectau seilwaith mawr yn unol â'i hamcanion adfywio a datblygu economaidd. Mae ei phenderfyniadau'n cynnwys gwerthuso haeddiannau prosiect a phwyso a mesur y risg a'r enillion. Yn aml iawn gall y manteision a'r canlyniadau i Gymru fod yn eang, hirdymor ac anodd eu mesur.
- 20 Mae'r cymorth ariannol y mae Llywodraeth Cymru wedi'i roi i'r prosiect CoW hyd yma (a drafodir yn yr adroddiad hwn) yn swm cymharol fach mewn cymhariaeth â'r gost debygol o adeiladu'r gylchffordd rasio ac mewn cymhariaeth ag asesiad cychwynnol Llywodraeth Cymru o fanteision economaidd a chymdeithasol ehangach posib y cynllun yn ei gyfanrwydd. Fodd bynnag rydym wedi adnabod gwendidau yn y modd y gwnaeth Llywodraeth Cymru ei phenderfyniadau ac ynghylch ei rheolaeth o'r cymorth ariannol cychwynnol hwn. Daethom i'r casgliad fod diffygion arwyddocaol yn y ffordd wnaeth Llywodraeth Cymru reoli'r risg gysylltiedig i arian trethdalwyr.
- 21 Mae'n bwysig bod Llywodraeth Cymru yn dysgu gwersi o'r adolygiad archwilio hwn, nid yn unig wrth ystyried rhoi cymorth tanysgrifennu i'r prosiect CoW i'w alluogi i symud ymlaen, ond hefyd mewn perthynas â'i ddull o ystyried prosiectau eraill posibl yn y dyfodol.

- 22 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud yr argymhellion canlynol i Lywodraeth Cymru:

Argymhellion	
A1	Sicrhau bod cyflwyniadau i Weinidogion Cymru am benderfyniadau cymeradwyo yn cynnwys yr holl wybodaeth sy'n berthnasol i bob eitem o wariant arfaethedig a allai fod yn newydd, yn gynhennus neu â sgîl-ffeithiau.
A2	Cynnwys cwestiwn o fewn y ffurflen gais am Gyllid Busnes Ad-daladwy (Repayable Business Finance - RBF) yn gofyn a fwriedir i unrhyw drafodion yn ymwneud ag arian RBF gael eu gweithredu drwy gwmnïau perthynol, a gwneud ymchwil diwydrwydd dyladwy trylwyr ym mhob achos lle cynigir gwneud hynny.
A3	Sicrhau fod Bwrdd Cynghorol Datblygu Diwydiannol Cymru (WIDAB) yn cael gwybod am bob cymorth arall gan Lywodraeth Cymru i brosiect y gofynnir iddo ei ystyried, boed y gefnogaeth honno wedi ei chymeradwyo neu beidio ar y pryd.
A4	Cadw nodyn ysgrifenedig o bob trafodaeth rhwng swyddogion Llywodraeth Cymru ac ymgeiswyr am gyllid mewn perthynas â phenderfynu pa eitemau sydd i'w cynnwys/nad ydynt i'w cynnwys o fewn y gwariant a gymeradwyir.
A5	Mewn perthynas â phrosiectau, cryfhau'r broses o wirio hawliadau, eu hawdurdodi a'u trosglwyddo i'w talu fel y parheir i gynnal yn briodol yr arfer o wahanu dyletswyddau.

Rhan 1

Rhoddodd Llywodraeth Cymru dros £9.3 miliwn i gefnogi datblygiad cychwynnol prosiect Cylchffordd Cymru (CoW) ac mae hefyd wedi cytuno i roi £16 miliwn arall ar ffurf cyllid ad-daladwy os yw amodau penodol yn cael eu cwrdd

Rhoddodd Llywodraeth Cymru grant o £2 miliwn i helpu'r prosiect CoW i dalu costau'n gysylltiedig â gwaith cynllunio a datblygu'r safle

- 1.1 Ym mis Hydref 2012 dyfarnodd Llywodraeth Cymru Grant Datblygu Eiddo (Property Development Grant - PDG) o £2 miliwn i HoVDC. Hawliodd HoVDC y grant a thalwyd yr arian mewn pedwar rhandaliad gan Lywodraeth Cymru rhwng Ionawr 2013 ac Ebrill 2014. Bwriad y grant oedd cefnogi cam un y prosiect CoW⁸ drwy gyfrannu tuag at £9.7 miliwn o wariant oedd mewn golwg gan HoVDC, gwariant a dybiwyd i fod yn gymwys o dan y cynllun PDG. Disgrifiwyd y meysydd gwariant oedd yn gymwys i dderbyn grant yn nhelerau ac amodau'r llythyr cynnig grant.

Talodd Llywodraeth Cymru dros £7.3 miliwn o dan gytundeb gwarantu benthyciad banc, gyda'r hawl i ofyn i HoVDC dalu'r swm hwn yn ôl, ynghyd â'r llog arno

- 1.2 Ym mis Gorffennaf 2014 cytunodd Llywodraeth Cymru i dalu £7.85 miliwn fel gwarant benthyciad banc i HoVDC. Mewn gwirionedd roedd y cytundeb hwn yn ymrwymo arian cyhoeddus i danysgrifennu'r holl wariant oedd yn weddill gan HoVDC ar gam un y prosiect CoW oedd yn gymwys am gefnogaeth PDG, a hyn ar ben y £2 miliwn a roddwyd eisoes.
- 1.3 Yn Ebrill 2016 gofynnodd banc HoVDC i'r cwmni ad-dalu'r benthyciadau a wnaeth i HoVDC, a hynny ar unwaith. Oherwydd na allai HoVDC wneud hyn, roedd y banc yna wedi gofyn am arian gwarantu Llywodraeth Cymru. Felly ym mis Mai 2016 talodd Llywodraeth Cymru dros £7.3 miliwn i'r banc⁹. Mae HoVDC dan contract i dalu'r arian hwn yn ôl, ynghyd ag arian llog ychwanegol a ffioedd, i Lywodraeth Cymru ar gais. Fodd bynnag, oherwydd bod HoVDC wedi'i sefydlu'n benodol ar gyfer y prosiect CoW, mae'n annhebygol o fod mewn sefyllfa i dalu'r ddyled hon yn ôl oni bai fod y prosiect CoW yn sicrhau buddsoddiad preifat iddo fynd yn ei flaen. Mae'r cynnig diweddaraf gan HoVDC, sydd wrthi'n cael ei ystyried gan Lywodraeth Cymru, yn cynnwys talu'r ddyled hon yn ôl yn llawn os yw'r prosiect CoW yn mynd yn ei flaen, cyn i'r gwaith adeiladu ddechrau.

8 Sicrhau'r opsiynau tir, caniatadau cynllunio, contractau adeiladu a'r cyllid angenrheidiol i symud ymlaen i ail gam y prosiect; y gwaith caib a rhaw o adeiladu'r gylchffordd rasio, y standiau eistedd a'r padog.

9 Roedd y taliad o £7.335 miliwn gan Lywodraeth Cymru i fanc HoVDC £0.52 miliwn yn llai na'r swm gwreiddiol a warantwyd oherwydd newidiadau yn y gyfradd gyfnewid yng nghyswllt elfen o'r benthyciad banc oedd mewn Ewros.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno i gyfrannu £16 miliwn o Gyllid Busnes Ad-daladwy os yw'r prosiect CoW yn cwrdd ag amodau penodol cyn diwedd Mawrth 2018

- 1.4 Ym mis Mehefin 2014 cynigiodd Llywodraeth Cymru ddarparu cyllid RBF o £16 miliwn i HoVDC i gefnogi ail gam y prosiect CoW. Mae'r cyllid RBF i'w dalu'n ôl mewn rhandaliadau dros 18 mlynedd. Mae Llywodraeth Cymru'n fodlon darparu'r RBF os yw'r prosiect CoW:
  - a yn sicrhau cyllid preifat o £175 miliwn (o gyfanswm cyllid y prosiect CoW a amcangyfrifwyd gan HoVDC, pan anfonwyd y llythyr cynnig RBF, i fod yn £247 miliwn); a
  - b yn creu 304 o swyddi.
- 1.5 Hyd yma nid yw'r prosiect CoW wedi cwrdd â'r amodau hyn ac felly ni ofynnwyd am, ac ni thalwyd, unrhyw RBF. Daw'r cynnig hwn i ben ar 31 Mawrth 2018. Nid yw'r cynnig diweddaraf gan HoVDC i Lywodraeth Cymru'n cynnwys defnyddio dim o'r cyllid RBF a gytunwyd eisoes.

Mae Llywodraeth Cymru wedi gwrthod dau gynnig gan HoVDC i gefnogi costau adeiladu ond mae wrthi'n ystyried cynnig arall i danysgrifennu arian buddsoddi preifat

- 1.6 Mae Llywodraeth Cymru wedi gwrthod dau gynnig gan HoVDC am fwy o arian cyhoeddus fel rhan o'r pecyn ariannol sydd ei angen i adeiladu trac rasio CoW:
  - a Yn Ebrill 2016, mewn ymateb i gynnig gan HoVDC, ystyriodd Llywodraeth Cymru ddarparu gwarant o 100% ar brydles 33 mlynedd ar gyfer y gylchffordd orffenedig er mwyn sicrhau gwerth £357 miliwn o gyllid gan fuddsoddwr preifat. Ni ddarparodd Llywodraeth Cymru'r warant oherwydd credai y byddai hynny'n golygu gwneud dyfarniad Cymorth Gwladol anghyfreithlon¹⁰.
  - b Ym mis Gorffennaf 2016 gwrthododd Llywodraeth Cymru gynnig diwygiedig. Roedd hyn yn cynnwys benthyciad o £220 miliwn gan fuddsoddwr preifat gyda gwarant o 80% gan Lywodraeth Cymru, ynghyd â benthyciad masnachol o £90 miliwn gan Gyngor Sir Fynwy a Chyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent (BGCBC), a wnaed o dan eu pwerau benthycia darbodus, wedi'i gefnogi gan warant o £60 miliwn gan Lywodraeth Cymru. Dywedodd y ddau awdurdod lleol wrthym y byddent ond wedi rhoi'r achos busnes i fod yn rhan o drefniant benthyciad masnachol gerbron eu cynghorau am benderfyniad, pe bai

¹⁰ Gall rhoi arian cyhoeddus i fusnesau fod yn fath o Gymorth Gwladol gwrth-gystadleuol sydd, os yw amodau penodol yn cael eu cwrdd, wedi ei wahardd gan y Cytuniad ar Weithrediad yr Undeb Ewropeaidd a gallai gael ei farnu i fod yn anghyfreithlon gan y Comisiwn Ewropeaidd.

Llywodraeth Cymru wedi bod yn barod i roi gwarant. Fodd bynnag ni dderbyniodd Llywodraeth Cymru gynnig diwygiedig HoVDC oherwydd byddai lefel yr arian cyhoeddus oedd ei angen wedi golygu, mewn gwirionedd, mai'r cyhoedd a fyddai'n berchen ar y prosiect CoW. Felly ni chafodd penderfyniadau ynghylch a ddylid darparu arian benthyciad neu beidio eu rhoi o flaen yr un o'r ddau gyngor.

- 1.7 Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n ystyried cynnig arall a gyflwynwyd gan HoVDC ar 8 Chwefror 2017, sy'n cael ei werthuso cyn i benderfyniad terfynol gael ei wneud gan y Cabinet. Mae'r cynnig diweddaraf hwn yn ymwneud ag adeiladu'r gylchffordd, y standiau eistedd a'r padog, ond nid yw'n cynnwys elfennau eraill yn ymwneud â'r cynllun ehangach fel adeiladu parc busnes technoleg fodurol, cyfleusterau gwesty a hamdden a chynhyrchu ynni adnewyddadwy ar y safle. Mae'r manteision economaidd a chymdeithasol ehangach posib yn debygol o ddeilio'n bennaf o'r datblygiadau mwy hirdymor hyn yn hytrach nag o adeiladu a rhedeg y gylchffordd rasio ei hun. Hyd yma, nid oes cymorth arian cyhoeddus wedi'i gynnig ac nid oes cais wedi bod amdano am yr elfennau yma o'r cynllun ehangach.

Arddangosyn 1 - Darluniad o gynllun gorffenedig Cylchffordd Cymru (CoW), fel y byddai'n edrych o'r awyr.

Ffynhonnell: HoVDC

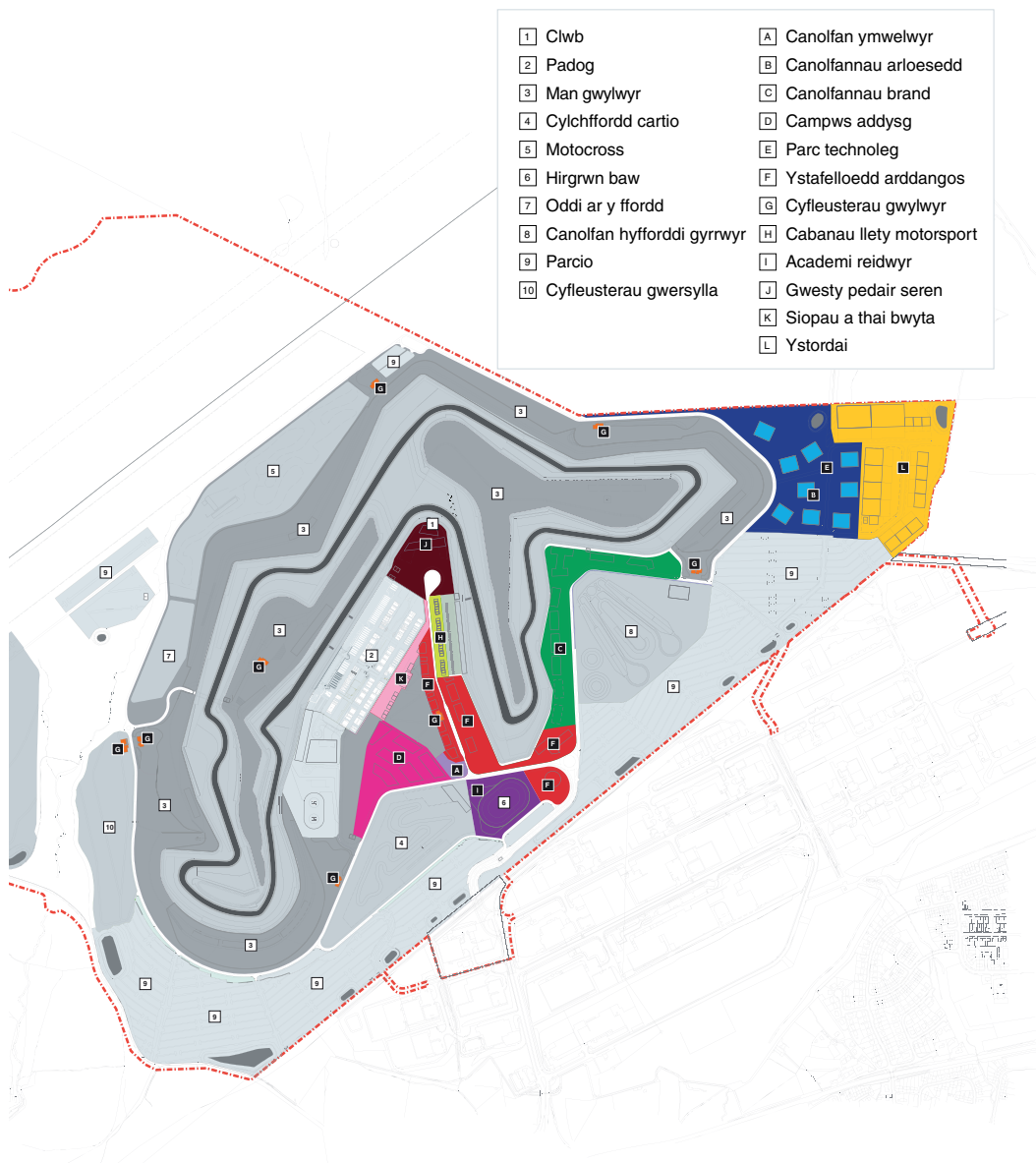
- 1.8 Erbyn hyn mae angen buddsoddiad o £430 miliwn ar gyfer yr ail gam, a dim o hwn yn cael ei ddarparu gan y sector cyhoeddus. Fodd bynnag mae HoVDC wedi gofyn i Lywodraeth Cymru danysgrifennu £210 miliwn (48.8%) o'r buddsoddiad sector preifat hwn unwaith y bydd y gwaith o adeiladu'r gylchffordd wedi gorffen. O dan delerau'r cynnig presennol:
- a os nad yw'r prosiect CoW yn "cwblhau'r agweddau ariannol" gan olygu na fyddai'n symud ymlaen i'r cam adeiladu, mae'n debyg na fydd yn bosib adennill dim o'r £9.33 miliwn o gymorth ariannol a gafwyd gan Lywodraeth Cymru hyd yma.
  - b os yw'r prosiect CoW yn "cwblhau'r agweddau ariannol" a symud ymlaen i'r cam adeiladu, byddai'r warant benthyciad (ynghyd â ffioedd a llog cysylltiedig) yn cael ei ad-dalu i Lywodraeth Cymru. Os bydd hyn yn digwydd, cost net y cymorth ariannol uniongyrchol a roddwyd gan Lywodraeth Cymru, i fyny at gwblhau'r gwaith adeiladu, fyddai'r £2 miliwn o PDG.
  - c nid yw'r cyllid RBF o £16m a gytunwyd yn flaenorol gan Lywodraeth Cymru'n rhan o'r cynnig cyllido presennol ar gyfer y cam adeiladu, felly ni fydd yn cael ei ddefnyddio hyd yn oed os yw'r prosiect CoW yn mynd yn ei flaen yn unol â'r cynnig hwn.

Gwrthododd Llywodraeth Cymru ystyried tanysgrifennu benthyciad posib i'r prosiect CoW gan awdurdod lleol

- 1.9 Derbyniodd Llywodraeth Cymru ymholiad cychwynnol gan BGCBC ynghylch a fyddai Llywodraeth Cymru'n ystyried tanysgrifennu benthyciad o £40 miliwn gan BGCBC i'r prosiect CoW, pe byddent yn derbyn cais ffurfiol. Ym mis Rhagfyr 2014 ymatebodd Llywodraeth Cymru drwy ddweud na fyddai'n cytuno i warant o'r fath oherwydd ei bod wedi asesu bod y risg y gallai'r warant benthyciad gael ei galw i mewn (gyda Llywodraeth Cymru'n atebol am yr holl gostau yn y pen draw) yn annerbyniol o uchel. Yng ngoleuni ymateb Llywodraeth Cymru i'r ymholiad, ni roddwyd cynnig i ddarparu arian benthyciad neu beidio gerbron cyfarfod o'r cyngor.
- 1.10 Yn Ebrill 2014 penderfynodd BGCBC ganiatáu, mewn egwyddor ac yn amodol ar iawndal gan ddatblygwyr CoW, i beth o'i dir gael ei ailddosbarthu fel tir comin. Diben yr ailddosbarthiad hwn oedd hwyluso cyfnewid y tir lle'r oedd bwriad i adeiladu'r gylchffordd arno, oedd wedi'i ddosbarthu fel tir comin ar y pryd, a'i ddad-ddosbarthu; byddai hynny wedyn yn caniatáu datblygu'r tir. Mae'r trefniant hwn ar yr amod bod y prosiect CoW yn sicrhau cyllid preifat i fynd yn ei flaen.

Arddangosyn 2 - Dyluniad Cylchffordd Cymru (CoW), yn dangos y cylch rasio a'r cyfleusterau hamdden a busnes arfaethedig.

Mae'r prosiect sydd dan ystyriaeth ar hyn o bryd gan Lywodraeth Cymru yn cynnwys yr eitemau a labelwyd 1 – 10, A a G, ynghyd â'r seilwaith cysylltiedig i alluogi datblygiad pellach. Nid yw Eitemau B – F a H – L yn rhan o ddatblygiad presennol y prosiect.

Ffynhonnell: HoVDC

Rhan 2

Er iddi gomisiynu cyngor helaeth, yn gwbl briodol, gan ystyried ystod o fanteision a risgiau, roedd gwerthusiad Llywodraeth Cymru o'r wybodaeth a ategodd ei phenderfyniadau cyllido hyd yma'n ddiffygiol

Wrth dderbyn risgiau ariannol a chyfreithiol sylweddol, roedd Llywodraeth Cymru gan fwyaf wedi dilyn ei gweithdrefnau sefydledig ar gyfer cefnogi penderfyniadau gweinidogion, er bod gwybodaeth bwysig ar goll o'r papurau a gyflwynwyd

- 2.1 Gwnaed penderfyniadau allweddol ar roi cymorth ariannol cychwynnol i'r prosiect CoW gan y Gweinidog dros yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth (fel yr oedd bryd hynny), ar ôl cael ei briffio'n fanwl gan swyddogion Llywodraeth Cymru a derbyn cyngor ar Gymorth Gwladol gan Wasanaethau Cyfreithiol Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, nid oes modd canfod i sicrwydd a ddarparwyd i Fwrdd Cyngorol Datblygu Diwydiannol Cymru (WIDAB),¹¹ yr holl wybodaeth a oedd ar gael a ystyriwn yn berthnasol i gyd-destun argymhelliad WIDAB y dylai Llywodraeth Cymru ddarparu cyllid RBF o £16 miliwn i'r prosiect CoW.
- 2.2 Hefyd, nid oedd y papur a gyflwynwyd yn gofyn am awdurdod gweinidogol i ymrwymo £2m o arian grant PDG i'r Prosiect yn nodi'n glir bod £0.3 miliwn o hwn i'w ddefnyddio ar gyfer pwrpas nad oedd yn gyson ag amcanion arferol y cynllun grant PDG (gweler [paragraffau 4.1 i 4.7](#)).

Y Grant Datblygu Eiddo (PDG) £2 miliwn

- 2.3 Ym mis Mawrth 2012 cyflwynodd HoVDC achos busnes am gymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru. Bu swyddogion wrthi'n ystyried amryw o wahanol ffyrdd ar gyfer gallu rhoi cymorth i gam un y prosiect CoW cyn argymhell i'r Gweinidog ar 6 Awst 2012 y dylai Llywodraeth Cymru roi PDG¹² fel y dull mwyaf priodol o ddarparu cyllid.
- 2.4 Roedd Llywodraeth Cymru'n cydnabod pe bai'r prosiect CoW yn symud at gam dau, y byddent efallai'n gofyn am arian cyhoeddus tuag at y costau adeiladu. Ar y pryd, roedd Llywodraeth Cymru'n disgwyl i'r ymrwymiad arian cyhoeddus posib a fyddai ei angen i gwblhau'r gwaith o adeiladu'r gylchffordd fod yn £30 miliwn. Roedd swyddogion hefyd yn cydnabod nad oedd cam un y prosiect CoW yn cyd-fynd â phroffil arferol prosiectau sy'n derbyn y grant PDG oherwydd na fyddai'n arwain yn uniongyrchol at ddatblygiad ffisegol o'r tir. Fodd bynnag, penderfynodd swyddogion argymhell ei ddefnyddio er mwyn gallu prynu a datblygu'r tir, a allai yna arwain at adeiladu cylchffordd rasio yn ystod cam dau.

¹¹ Bwrdd cyngori o fewn Llywodraeth Cymru yw WIDAB, sydd y tu allan i'r Adran Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth (ES&T) (fel ag yr oedd bryd hynny) a fu'n ystyried cais HoVDC am RBF ar 3 Mehefin 2014. Mae WIDAB yn gwneud argymhellion i'r Gweinidog ynghylch pa brosiectau ddylid eu cefnogi.

¹² Fel arfer mae Grantiau Datblygu Eiddo (PDG) yn cyfrannu at ddylunio adeiladau, sicrhau caniatâd cynllunio a chostau codi adeilad busnes ar dir a / neu adeiladau a berchenogir neu a brydlesir eisoes gan yr ymgeisydd at ddefnydd cyflogaeth. Mae'r cynllun PDG yn caniatáu Cymorth Gwladol cyn belled ag y bo pwrpasau'r grant yn cyd-fynd â gofynion y cynllun ac y defnyddir yr arian grant dim ond i'r pwrpasau y rhoddwyd y grant.

- 2.5 Nid oedd y papur yn briffio'r Gweinidog ac yn argymhell rhoi cefnogaeth PDG yn cynnwys unrhyw ddadansoddiad manwl o'r meysydd gwariant yng nghanam un y byddai'r grant o £2 miliwn yn eu cyllido. Fodd bynnag, yr oedd yn cyfeirio at rai o'r pwrpasau y byddai'r grant, pe bai'n cael ei gymeradwyo, yn cael ei roi ar eu cyfer¹³. Roedd y rhain yn cynnwys prynu'r tir a sicrhau'r hawliau i lwyfannu rownd Brydeinig pencampwriaeth beiciau modur MotoGP y byd¹⁴. Nid oedd y papur briffio'n ystyried a oedd caffael yr hawliau'n llwyr gyd-fynd â rheolau cymhwysedd y cynllun PDG nac ychwaith â phroffil arferol prosiectau sy'n derbyn grantiau PDG. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi rhoi unrhyw ddogfennau i ni i gefnogi ei bod yn derbyn cynnwys hawliau trwydded MotoGP o fewn y PDG neu'n dangos cysondeb â'r rhesymau arferol dros roi PDG. Fodd bynnag mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi dweud wrthym fod caffael yr hawliau, yn eu barn hwy, yn un o'r rhagofynion hanfodol ar gyfer y prosiect CoW os oedd HoVDC am ddenu darpar fuddsoddwyr preifat.
- 2.6 Roedd llythyr Llywodraeth Cymru'n cynnig PDG i HoVDC hefyd yn cynnwys cymeradwyo hyd at £0.3 miliwn i brynu FTR (cwmni peirianeg beiciau modur arbenigol wedi'i leoli yn Swydd Buckingham). Fodd bynnag, nid oedd y papur yn briffio'r Gweinidog ac yn argymhell cefnogi'r PDG yn sôn o gwbl am FTR nac yn gofyn yn benodol am gymeradwyo £0.3 miliwn o'r arianPDG i'w ddefnyddio gan HoVDC i brynu'r cwmni (gweler hefyd [para. 4.1 i 4.7](#)).

Y £16 miliwn o Gyllid Busnes Ad-daladwy (RBF)

- 2.7 Ym mis Mawrth 2014 cyflwynodd HoVDC gais i Lywodraeth Cymru am £18 miliwn o RBF. Mae ceisiadau i Lywodraeth Cymru am RBF o dros £1 miliwn yn cael eu hystyried gan WIDAB.
- 2.8 Roedd y cyflwyniad i WIDAB am gyllid RBF ar 28 Mai 2014 yn nodi:
- bod y prosiect CoW wedi methu'r prawf effeithlonrwydd economaidd oherwydd ei fod yn cynhyrchu gwerth cyfredol net negyddol, a fyddai'n cynhyrchu colled net i economi Cymru o rhwng £48 miliwn a £70 miliwn¹⁵.
  - roedd gan saith o'r deg digwyddiad a dargedwyd yng nghynllun busnes CoW eisoes leoliad yn y DU yng nghalendr rasio 2014.

13 Roedd y papur briffio a'r argymhelliad yn ddyddiedig 6 Awst 2012. Cymeradwyodd y Gweinidog y grant ar 9 Awst 2012. Roedd y pwrpasau yna wedi cael eu hadlewyrchu yn y llythyr cynnig PDG gan Lywodraeth Cymru i HoVDC, dyddiedig 11 Hydref.

14 Ar 1 Ebrill 2014 enillodd Circuit of Wales Limited gytundeb 10 mlynedd i lwyfannu MotoGP yn y DU, ac erbyn hynny roedd HoVDC wedi cyflwyno ei hawliad terfynol am daliad PDG. Nid oedd yr un o hawliadau HoVDC am daliadau PDG na thaliadau o dan y cytundeb gwarant benthyciad yn cynnwys unrhyw daliadau uniongyrchol i'r daliwr hawliau MotoGP nac i'r cylchffyrdd rasio eraill am lwyfannu rowndiau Prydeinig pencampwriaeth beiciau modur y byd yn 2015 a 2016.

15 Roedd y gwerthusiad o'r prosiect CoW yn y cyflwyniad i WIDAB yn seiliedig ar wybodaeth a roddwyd i Lywodraeth Cymru ym mis Mai 2014 ac felly nid yw'n adlewyrchu unrhyw ddiwygiadau a wnaed wedi hynny gan HoVDC i'r achos busnes a'r model cyllido.

Roedd y dadleoli economaidd posib o gylchffyrdd rasio presennol o'r maint yma'n awgrymu bod y prawf effeithlonrwydd economaidd wedi rhoi amcan rhy isel o'r golled.

- c fodd bynnag, pe bai'r gylchffordd rasio'n cael ei hadeiladu ac yna'n profi i fod yn llwyddiant, gallai datblygiad pellach parc technoleg, complexes gwesty a chyfleusterau hamdden ar y safle greu manteision economaidd lleol ychwanegol na ystyriwyd gan y prawf effeithlonrwydd economaidd.

2.9 Dywedodd HoVDC wrthym '...byddai'n syndod inni pe bai'r Prosiect yn methu unrhyw ffurf ar brawf effeithlonrwydd economaidd. Ni fwriedir i'r digwyddiadau arfaethedig ddisodli unrhyw rai sy'n bodoli eisoes ond yn hytrach cadw a thyfu'r digwyddiadau yn y Deyrnas Unedig. Yn wyneb cyflwr presennol seilwaith y Deyrnas Unedig mae risg arwyddocaol na fydd modd cynnal digwyddiadau rhyngwladol yn y Deyrnas Unedig yn y dyfodol. Hefyd, mae'r digwyddiadau arfaethedig yn chwilio am gyfleusterau newydd i gynyddu eu gweithgaredd yn sylweddol ac felly, yn hytrach na disodli digwyddiadau ar gylchffyrdd eraill, maent yn ychwanegu foliwm a chapasiti.'

2.10 Paratowyd y cyflwyniad ysgrifenedig i WIDAB am gyllid RBF ar 28 Mai 2014. Ar 2 Mehefin, derbyniodd swyddogion o Adran Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth (ES&T) Llywodraeth Cymru gyfarwyddyd gan eu Gweinidog i archwilio'r posibilrwydd o ddarparu cefnogaeth ar ffurf benthyciad ariannol i'r prosiect CoW, i'w ad-dalu ar adeg cwblhau'r agweddau ariannol. Nid yw cofnodion cyfarfod WIDAB a gynhaliwyd ar 3 Mehefin yn cyfeirio o gwbl at y gefnogaeth ariannol bosibl hon ac felly nid oes modd sefydlu a wnaed WIDAB yn ymwybodol neu beidio o'i fodolaeth pan ystyriodd y cyflwyniad RBF. Cymeradwywyd y warant benthyciad gan y Gweinidog ar 1 Gorffennaf a'i chytuno rhwng Llywodraeth Cymru a HoVDC ar 18 Gorffennaf 2014 (gweler hefyd paragraffau 2.13 i 2.19).

2.11 Ar 30 Mehefin 2014 derbyniodd y Gweinidog yr argymhelliad gan WIDAB i roi £16 miliwn o gyllid RBF. Roedd y papur briffio i'r Gweinidog, ynghyd â'r argymhelliad i gymeradwyo'r RBF, yn cynnwys gwybodaeth am y warant benthyciad.

2.12 Dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym eu bod wedi penderfynu peidio â rhoi gwybod i WIDAB am y cymorth gwarant benthyciad posib oherwydd:

- a nid oedd y warant benthyciad wedi'i chytuno erbyn dyddiad cyfarfod WIDAB;
- b nid oedd penderfynu ar warantau benthyciad yn rhan o gylch gwaith WIDAB ar y pryd; ac
- c byddai'r warant benthyciad yn cael ei thalu'n ôl wedi cwblhau'r agweddau ariannol, ond byddai'r RBF ond ar gael yn dilyn cwblhau'r agweddau ariannol.

Fodd bynnag, ystyriwn y dylai WIDAB fod wedi cael gwybod am gyfanswm y cymorth ariannol posib gan Lywodraeth Cymru i'r Prosiect pryd y gofynnwyd am eu barn.

Y warant benthyciad o £7.3 miliwn

- 2.13 Erbyn canol 2014 cyrhaeddwyd terfynau sicrwydd y benthyciad banc presennol gan HoVDC (benthyciad yn erbyn cartref Mr Carrick) gyda chostau'r prosiect CoW yn rhedeg drosodd oherwydd oedi'n gysylltiedig â dad-ddosbarthu'r tir comin. O ganlyniad, nid oedd wedi medru sicrhau'r cyllid preifat angenrheidiol. Roedd felly angen cyllid pellach ar y prosiect a hebdo yr oedd bron yn sicr y byddai'r prosiect CoW yn mynd i'r wal gyda'r £2 miliwn o PDG a dderbyniodd eisoes yn cael ei golli. Cysylltodd HoVDC felly â Llywodraeth Cymru i ofyn am fwy o gymorth ariannol.
- 2.14 Cytunodd Llywodraeth Cymru i warantu benthyciad banc preifat o £7.85 miliwn i HoVDC oherwydd roeddent yn credu bod hyn yn cyflwyno llai o risg na rhoi cymorth ariannol uniongyrchol i HoVDC.
- 2.15 Roedd y prosiect CoW eisoes wedi methu â chwrrdd ag amod ynghlwm wrth y PDG i godi cyllid preifat erbyn 31 Mai 2013. Felly, credwn ei bod yn debygol iawn o'r cychwyn y byddai'r banc yn galw'r warant benthyciad i mewn. Byddai hyn yn arwain nid yn unig at Lywodraeth Cymru'n gorfod talu'r benthyciad a'r llog cysylltiedig ond hefyd at orfod talu ffioedd a thaliadau trafodiad busnes y banc, i gyd heb i'r banc gymryd unrhyw risg fasnachol nac ariannol ystyrion yng nghyswllt y rhan yma o'r benthyciad. Pe bai hyn yn digwydd byddai Llywodraeth Cymru, mewn gwirionedd, wedi darparu cyllid cwbl ddi-risg i'r prosiect CoW.
- 2.16 Nid oes gan Weinidogion Cymru bwerau i wneud unrhyw beth sy'n anghydnaws â'u hymrwymiaadau o dan gyfraith yr UE (gan gynnwys rheolau ar Gymorth Gwladol)¹⁶. Cafwyd cyngor gan Swyddogion y gallai'r warant benthyciad fod yn broblematic yng nghyswllt Cymorth Gwladol. Roeddent o'r farn bod risg sylweddol o ran cydymffurfio â'r rheolau ar Gymorth Gwladol. Pe bai'r Comisiwn neu lys yn ei ystyried, credent y byddai'r gwarantau benthyciad yn enwedig yn debygol iawn o gael eu hystyried i fod yn groes i'r rheolau ar Gymorth Gwladol. O ganlyniad, ni allent roi sicrwydd o gwbl i'r Gweinidogion y byddai'r cynigion yn cael eu derbyn yn dilyn craffu barnwrol neu ddadansoddiad gan y Comisiwn Ewropeaidd.
- 2.17 Cafodd y cyngor ei gynnwys mewn cyflwyniad gweinidogol dyddiedig 26 Mehefin 2014, yn gofyn am benderfyniad gan y Gweinidog ar y warant benthyciad, sef dyddiad hwyrach nag adolygiad WIDAB o'r cyllid RBF. Lle mae swyddogion o'r farn fod gwariant posib yn wariant newydd, yn wariant gydag ôl-ffeithiau neu yn wariant cynhennus, mae'r cyflwyniad gweinidogol hefyd yn cael ei ystyried gan Uned Llywodraethu

¹⁶ Deddf Llywodraeth Cymru 2006, adran 80 (8)

Corfforaethol Llywodraeth Cymru, sy'n gorfod sicrhau bod yr holl faterion perthnasol wedi eu hystyried cyn y gellir gwneud penderfyniad. Cafodd y cyflwyniad gweinidogol am y warant benthyciad i HoVDC, gan gynnwys y farn gyfreithiol lawn, ei gyfeirio ymlaen gan swyddogion i'r Uned Llywodraethu Corfforaethol a'i gymeradwyo ganddynt ar 26 Mehefin 2014. Cafodd y gymeradwyaeth ei nodi yn y cyflwyniad terfynol i'r Gweinidog a ddywedodd:

'Maen nhw'n fodlon bod yr holl wybodaeth berthnasol am ganlyniadau'r prosiect, y risgiau sylweddol yn deillio ohono a'r mesurau ar gyfer eu lliniaru, wedi cael eu cynnwys yn ddigonol yn y cyflwyniad.'

- 2.18 Ar 18 Gorffennaf 2014 daeth Llywodraeth Cymru i gytundeb â HoVDC i warantu benthyciad banc preifat i HoVDC yn hytrach na darparu lefel o gymorth ariannol cyfwerth uniongyrchol mewn ffordd arall.
- 2.19 Bryd hynny, nid oedd ceisiadau am gyllid PDG o fewn cylch gwaith WIDAB, er eu bod erbyn hyn. Mae gwarantau benthyciad yn parhau i fod y tu allan i gylch gwaith WIDAB; yn hytrach maen nhw'n cael eu hadolygu gan uwch dîm rheoli'r Adran economi a Seilwaith cyn eu cymeradwyo.

Derbyniodd Llywodraeth Cymru gyngor helaeth ond mae bylchau yn y wybodaeth wedi creu risgiau ychwanegol wrth i'r ymrwymiad arian cyhoeddus gynyddu

- 2.20 Yn dilyn yr achos ffurfiol dros gymorth ariannol cychwynnol a gyflwynwyd gan HoVDC i Lywodraeth Cymru ym mis Mawrth 2012, penderfynodd Llywodraeth Cymru gomisiynu cyngor allanol i edrych ar fodel cyllido cychwynnol y prosiect CoW a thelerau arfaethedig y grant posib gan Lywodraeth Cymru. Comisiynwyd cyngor pellach ar gyllid masnachol i oleuo penderfyniad Llywodraeth Cymru ynghylch cytuno i roi cyllid RBF neu beidio. Derbyniodd Llywodraeth Cymru hefyd gyngor cyfreithiol mewnol ac allanol ynglŷn â'i phenderfyniadau i roi PDG, y warant benthyciad a'r cyllid RBF.
- 2.21 Casgliad cyngor yr ymgynghorwyr allanol oedd bod y tybiaethau ariannol yn y model cyllido cychwynnol yn gadarn, er y byddai'r model yn newid wrth i fuddsoddwyr preifat ymuno â'r prosiect. Roedd yr ymgynghorwyr wedi adnabod manteision economaidd a chymdeithasol posib i Gymru, yn enwedig mewn ardaloedd oedd angen eu hadfywio, a allai ddeillio o ganlyniad i ddatblygu'r cynllun ehangach yn dilyn gweithredu camau cychwynnol y prosiect CoW¹⁷.

17 Mae'r prosiect CoW, a ystyriwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer cyllid cychwynnol, mewn dau gam. Mae cam un yn cynnwys prynu'r tir, sicrhau'r caniatadau cynllunio angenrheidiol, cytuno ar gontractau adeiladu, a chodi cyllid; mae cam dau'n cynnwys y gwaith caib a rhaw o adeiladu'r gylchffordd rasio, y standiau eistedd a'r padog.

- 2.22 Roedd yr ymgynghorwyr wedi adnabod cyfres o risgiau cydberthynol yn gysylltiedig â'r prosiect CoW, gan gynnwys¹⁸:
- a codi arian cyfalaf preifat;
  - b perchenogaeth a strwythurau gweithrediadol y cwmnïau sy'n gysylltiedig â HoVDC, ac yn rhan o'r prosiect CoW;
  - c lefel y risg ariannol i arian cyhoeddus;
- ch y cyfnod hir o dalu'n ôl a'r gyfradd enillion (elw) isel i bwrs y wlad;
- d cyfleoedd i'r cwmnïau sy'n gysylltiedig â darparu'r prosiect CoW wneud elw anghymesur, mewn rhai achosion beth bynnag fyddai perfformiad y buddsoddiad, ac i fuddsoddwyr preifat;
- dd diffyg buddsoddiad ecwiti sylweddol gan y prif gyfranddalwyr;
- e diffyg sicrwydd cymharol ar gyfer y buddsoddiad cyhoeddus; a
  - f y byddai darparu'r cymorth ariannol cychwynnol yn rhoi mwy o bwysau ar Lywodraeth Cymru i roi mwy o gymorth ariannol.
- 2.23 Fodd bynnag, nododd yr ymgynghorwyr fod eu cyngor yn seiliedig ar wybodaeth anghyflawn oherwydd bod y prosiect CoW yn parhau i esblygu. Nid oedd Llywodraeth Cymru wedi cyflawni na chomisiynu unrhyw adolygiadau diwydrwydd dyladwy¹⁹ o'r cwmnïau oedd yn cyflenwi nwyddau a gwasanaethau i'r prosiect CoW oedd â pherthynas eisoes ag unigolion oedd yn rhan o HoVDC. Roedd y risgiau sylweddol i arian cyhoeddus yn gysylltiedig â'r agweddau hyn wedi cynyddu wrth i swm y cymorth ariannol a roddodd Llywodraeth Cymru i'r prosiect CoW hefyd gynyddu.
- 2.24 Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi gwybod i ni ei bod yn awr yn cyflawni diwydrwydd dyladwy allanol helaeth yng nghyswllt cynnig presennol HoVDC i symud y prosiect CoW yn ei flaen a'r cais am gymorth tanysgrifennu gan Lywodraeth Cymru.

18 Cafodd y risgiau hyn eu hadnabod mewn gwybodaeth a dderbyniwyd gan HoVDC i gefnogi ei fidiau am gyllid cychwynnol gan Lywodraeth Cymru, gan oleuo'r penderfyniadau a wnaed ynghylch darparu cyllid hyd yma. Nid ydym wedi edrych ar wybodaeth yng nghyswllt bidiau'r prosiect CoW am y prif gyllid. Felly ni allwn farnu a gafodd y risgiau hyn yna eu lliniaru yn y cyflwyniadau am gyllid pellach, gan gynnwys yn y cyflwyniad diweddaraf y mae Llywodraeth Cymru wrthi'n ei ystyried.

19 Y broses o wybod digon am bwy y mae Llywodraeth Cymru'n ystyried gwneud busnes â nhw, gan gynnwys cyfeiriad penodol at y math o fusnes a'r canlyniad sydd mewn golwg, er mwyn nodi unrhyw risgiau posib. Mae archwiliadau diwydrwydd dyladwy'n cynnwys cefndiroedd a hanes perfformiad yr unigolion, strwythurau'r cwmnïau, sefyllfa ariannol, asedau a dyledion (cyfredol ac i ddod), statws trethiant ac unrhyw broblemau cyfreithiol sy'n dod i'r amlwg. Lle mae arian cyhoeddus Cymru yn y cwestiwn, dylid hefyd ystyried gwerthoedd ac egwyddorion yn ymwneud â chynaliadwyedd, safonau llywodraethu a moeseg busnes.

Rhan 3

Yn dilyn y penderfyniadau i roi cymorth ariannol cychwynnol i'r prosiect CoW, ni wnaeth Llywodraeth Cymru ddigon i gadw rheolaeth briodol ar arian cyhoeddus

- 3.1 Roedd yr arian cyhoeddus i'r prosiect CoW i fod i gael ei ddiogelu gan sicrwydd yn erbyn asedau HoVDC, a'i warchod hefyd drwy gymhwyso'r amodau isod:
- a cyfyngiadau ar sut y gellid defnyddio'r arian;
  - b targedau yr oedd angen i'r prosiect CoW eu cwrdd;
  - c gofynion i reoli arian cyhoeddus; a
  - ch gweithdrefnau ar gyfer cyflwyno hawliadau a derbyn taliadau.

Nid oedd y trefniadau cyllido'n rhoi sicrwydd digon cryf dros yr arian cyhoeddus

- 3.2 Ar 6 Ebrill 2016, oherwydd nad oedd y prosiect CoW eto wedi sicrhau'r cyllid buddsoddi preifat angenrheidiol ar gyfer cam dau, ni allai HoVDC gwrdd â'i rwymedigaethau i'w fanc o dan y cytundeb benthyciad oedd wedi'i warantu gan Lywodraeth Cymru. Felly ysgrifennodd HoVDC at Lywodraeth Cymru'n galw ar y warant ac yn gofyn i'r Llywodraeth dalu'r arian. Ar 6 Mai 2016 talodd Llywodraeth Cymru £7.33 miliwn yn llawn i'r banc (gan gynnwys taliadau banc, ffioedd a thaliadau llog HoVDC oedd yn gyfanswm o £0.8 miliwn).
- 3.3 Mae gan HoVDC ymrwymiad cyfreithiol i dalu'r £7.33 miliwn hwn yn ôl, ynghyd ag arian llog ychwanegol a ffioedd, i Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, os nad yw'r prosiect CoW yn sicrhau'r buddsoddiad preifat angenrheidiol iddo fynd yn ei flaen, mae HoVDC yn annhebygol o allu talu dim ohono'n ôl.
- 3.4 Fel arfer mae Llywodraeth Cymru'n sicrhau sicrwydd dros arian cyhoeddus a roddir i fusnes yn erbyn gwerth asedau'r cwmni hwnnw. Mae Gweinidogion Cymru'n dal taliadau dyleddeb dros asedau HoVDC dyddiedig 2012 a 2014, ar gyfer y PDG a'r warant benthyciad. I gydnabod gwerth isel y gwarant cyfochrog ar gael, gosododd Llywodraeth Cymru y gost llog ar 13.5%, gan godi i 16% petaent yn diffyg dalu. Fodd bynnag nid yw'r trefniant hwn wedi darparu'r lefel sicrwydd ar gyfer y warant banc oedd gan Lywodraeth Cymru mewn golwg, oherwydd:
- a crewyd HoVDC yn llwyr i'r pwrpas o gyflawni'r prosiect CoW ac nid yw'n cyflawni unrhyw weithgareddau masnachu eraill²⁰.

20 Y prosiect CoW yw unig brosiect HoVDC. Mae'r prosiect wedi derbyn grant a gwarant benthyciad gan Lywodraeth Cymru a hefyd wedi derbyn cyllid benthyciad banc preifat. Llwyddodd y prosiect CoW hefyd i sicrhau cymorth ariannol gan ffynonellau nad ydynt yn darparu cyllid yn uniongyrchol i HoVDC, gan gynnwys drwy gynllun buddsoddi wedi'i gefnogi gan Lywodraeth y DU a grant datblygu gan gorff chwaraeon modur. Mae'r cyllidwyr hyn yn gwneud taliadau'n uniongyrchol i gyflenwyr. Hefyd, mae nifer o gyflenwyr gwasanaethau i HoVDC (gan gynnwys rhai perthynol i HoVDC) wedi cytuno i ohirio taliadau am eu gwasanaethau hyd nes y bydd y prosiect CoW yn cwblhau'r agweddau ariannol.

- b pe bai gan HoVDC ddigon o arian neu asedau ffisegol i dalu ei rwymedigaethau ariannol, ni fyddai'r banc wedi bod angen i Lywodraeth Cymru danysgrifennu'r benthyciad.
  - c byddai ond yn bosib gwireddu gwerth y ddyledeb gan Lywodraeth Cymru pe bai'r cwmni'n mynd yn ansolfedd a gellid ei werthu fel busnes gweithredol.
  - ch mae taliadau dyledeb Llywodraeth Cymru'n ddarostyngedig i bridiant a ddelir gan fanc HoVDC, dyddiedig 28 Hydref 2012, dros yr holl symiau sy'n ddyledus gan HoVDC i'r banc. Felly byddai hawliad gan y banc dros unrhyw asedau gan y cwmni'n cael blaenoriaeth dros unrhyw hawliad gan Lywodraeth Cymru pe na lwyddai'r banc i adfer y ddyled mewn ffordd arall.
- 3.5 Nid yw'n gyfreithiol ofynnol i HoVDC ad-dalu'r PDG oni bai ei fod yn methu â chwrdd ag amodau'r grant. Gan ddibynnu ar i ba raddau y byddai'n methu â chwrdd â'r amodau, gallai orfod talu'r cyfan neu ran o'r grant yn ôl.

Roedd amodau a roddwyd ar wahanol ffrydiau cyllido'n anghyson, a lle'r oeddent yn eu lle, nid oeddent bob amser yn cael eu gorfodi

- 3.6 Roedd y cytundeb PDG yn nodi o dan ba delerau ac amodau y rhoddwyd y grant, gan gynnwys:
- a swm y grant;
  - b i ba bwrpas y gellid gwario'r arian grant;
  - c amodau penodol ar y grant;
  - ch meysydd gwariant cymwys a'r uchafswm y gellid ei hawlio ym mhob maes gwariant; a
  - d gofynion ar gyfer cyflwyno hawliadau.
- 3.7 Roedd amodau'r PDG yn cynnwys targedau gyda dyddiadau lle'r oedd angen i HoVDC hysbysu Llywodraeth Cymru a gawsant eu cyrraedd neu beidio. Pe bai HoVDC yn methu â chydymffurfio ag amodau'r grant, gan ddibynnu ar ba mor ddifrifol oedd hynny, gallai Llywodraeth Cymru ddal peth o'r grant neu'r cyfan ohono'n ôl neu fynnu bod peth o'r arian neu'r holl arian a dalwyd hyd at y pwynt hwnnw'n cael ei dalu'n ôl. Un o amodau'r PDG oedd bod HoVDC yn prynu budd yn y tir erbyn 31 Mai

2013. Amod arall oedd na fyddai unrhyw grant yn cael ei dalu hyd nes y byddai Llywodraeth Cymru wedi derbyn copi o'r contract yn prynu'r tir. Cafodd yr amod yma ei gynnwys oherwydd unwaith y mae pryniant tir wedi'i gwblhau, mae Llywodraeth Cymru'n ennill budd yn y tir fel sicrwydd dros ei gymorth ariannol. Ar 18 Rhagfyr 2012 lluniodd HoVDC gytundeb gwerthiant amodol i brynu'r prif safle tir oedd ei angen ar gyfer y prosiect CoW. Barnodd Llywodraeth Cymru fod hyn yn cwrdd ag amod y PDG, er nad oedd HoVDC wedi rhoi copi i Lywodraeth Cymru o'r contract llawn ac er nad yw cytundeb pryniant amodol yn rhoi unrhyw sicrwydd mewn gwirionedd i Lywodraeth Cymru (gweler hefyd [paragraffau 3.38 a 3.39](#)).

- 3.8 Roedd amodau'r PDG hefyd yn gofyn bod HoVDC yn sicrhau caniatâd cynllunio i adeiladu'r gylchffordd erbyn 30 Ebrill 2013. Yn Chwefror 2013 cyflwynodd HoVDC gais am ganiatâd cynllunio amlinellol i BGCBC. Rhoddodd y Cyngor ganiatâd cynllunio amlinellol i'r cynllun CoW ar 25 Medi 2013, gydag amod yn ymwneud ag ail-ddosbarthu'r tir comin. Roedd y cais dilynol i gyfnewid ac ail-ddosbarthu'r tir comin wedi'i ganiatáu gan y Dirprwy Weinidog Ffermio a Bwyd ym mis Tachwedd 2015. Er na chafodd amod y grant yn ymwneud â chaniatâd cynllunio ei gwrdd erbyn y dyddiad targed, mae'r swyddog sy'n gyfrifol am hyrwyddo'r prosiect CoW yn Llywodraeth Cymru wedi dweud hyn wrthym...
'Drwy gydol y cyfnod dan sylw, roedd swyddogion Llywodraeth Cymru'n cynnal deialog uniongyrchol â'r awdurdod cynllunio lleol, Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, a gadarnhaodd oherwydd natur gymhleth y prosiect CoW y byddai caniatâd cynllunio'n annhebygol o gael ei roi erbyn y terfyn amser o 30 Ebrill 2013, ond bod swyddogion y Cyngor yn llawn ddisgwyl i ganiatâd gael ei roi o fewn 6-8 mis i'r dyddiad hwnnw. Gyda'r cadarnhad uniongyrchol hwnnw gan y Cyngor, gwnaed penderfyniad na chafodd ei gofnodi i beidio â mynnu bod y cwmni'n hysbysu digwyddiad hysbysu.'
- 3.9 Roedd Llywodraeth Cymru ei hun wedi cyfrannu at yr oedi gyda chael caniatâd cynllunio drwy gyhoeddi cyfarwyddyd "dal yn ôl" yn atal BGCBC rhag rhoi caniatâd cynllunio i'r prosiect CoW hyd nes y byddai Llywodraeth Cymru'n penderfynu a ddylid galw'r cais i mewn i'w benderfynu gan Lywodraeth Cymru. Yn Awst 2013 cododd y Gweinidog Tai ac Adfywio, sy'n gyfrifol am gynllunio, gyfarwyddyd "dal yn ôl" Llywodraeth Cymru.
- 3.10 Mae gan Lywodraeth Cymru ddisgresiwn i gymryd camau neu beidio os bydd amodau grantiau'n cael eu torri. Felly ni chafodd ei chymell i ofyn i HoVDC dalu'r arian yn ôl pan fethodd y cwmni â chwrdd â dyddiad targed y PDG a phan fethodd hefyd â hysbysu Llywodraeth Cymru o hyn pan gyflwynodd y cwmni ei hawliad grant yn dilyn hynny. Fodd bynnag dylai unrhyw benderfyniadau gorfodi a wneir gan swyddogion Llywodraeth Cymru gael eu gwneud a'u cofnodi'n briodol. Mae cofnodi pethau'n briodol hefyd yn helpu Aelodau Cynlluniad i graffu'n effeithiol ar benderfyniadau a dal Llywodraeth Cymru i gyfrif²¹.

21 Gweler hefyd adroddiad Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Cynulliad Cenedlaethol Cymru, **Cronfa Buddsoddi Cymru mewn Adfywio**, Ionawr 2016, tudalennau 35 i 38.

- 3.11 Gosododd Llywodraeth Cymru dargedau i'r prosiect CoW ar gyfer codi'r arian angenrheidiol i symud ymlaen at gam dau; adeiladu'r gylchffordd, y standiau eistedd a'r padog. O dan un o amodau'r PDG roedd angen i HoVDC sicrhau arian cyfalaf preifat o £155 miliwn erbyn 31 Mai 2013. Ni lwyddodd HoVDC i gwrdd â'r amod hwn. (gweler hefyd baragraffau 3.8 a 3.9). Un o amodau'r cytundeb gwarant benthyciad, y cytunodd Llywodraeth Cymru iddo ar 18 Gorffennaf 2014 oedd y dylai'r prosiect CoW godi'r prif gyllid o £229 miliwn erbyn 31 Rhagfyr 2014. Ni chafodd hyn ychwaith ei wneud a methodd y prosiect CoW hefyd â chwrdd ag estyniadau pellach ar y dyddiad hwn. O ganlyniad, gofynnodd y banc iddo dalu'r benthyciad yn ôl. Pan ddywedodd HoVDC na allai dalu'r arian yn ôl oherwydd nad oedd ganddo ddigon o arian nac asedau, cyflwynodd y banc rybudd ffurfiol yn gofyn i Lywodraeth Cymru anrhydeddu ei hymrwymiad o dan y warant i dalu'r benthyciad llawn yn ôl i'r banc, ynghyd â ffioedd a llog.
- 3.12 Nid yw cyrff masnachol a sector preifat, fel HoVDC yn dod o dan gyfreithiau caffael yr Undeb Ewropeaidd²². Fodd bynnag, disgwylir iddynt ddefnyddio arferion teg ac agored, gan gynnwys tendro cystadleuol, wrth osod cytundebau yn ymwneud â gwasanaethau cyhoeddus ac arian cyhoeddus. Mae cymal 18 yn y llythyr cynnig PDG yn nodi 'Rhaid i chi brynu'r holl nwyddau a gwasanaethau...mewn ffordd gystadleuol a chynaliadwy fel y gallwch ddangos gwerth gorau gyda defnyddio arian cyhoeddus.' Nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw dystiolaeth bod HoVDC wedi cydymffurfio â'r amod hwn ynglŷn â'r PDG o £2 miliwn; naill ai drwy dendro'r gwasanaethau hyn yn gystadleuol neu trwy wneud cymariaethau gwerth am arian.
- 3.13 Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym nad yw'n gofyn am dystiolaeth o gydymffurfio, oherwydd nid yw'n gorfodi tendro cystadleuol ac eithrio lle darperir arian Ewropeaidd, lle mae cydymffurfio â chyfarwyddbau caffael yr Undeb Ewropeaidd yn ofynnol fel un o amodau'r meini prawf cyllido. Nid oedd Llywodraeth Cymru wedi mynnu ar ofynion gwerth am arian o gwbl yn y cytundeb gwarant benthyciad ac o dan y cytundeb hwn roedd Llywodraeth Cymru wedi caniatáu taliadau gwerth dros £6.5 miliwn i gyflenwyr. Dywedodd HoVDC wrthym "...mae'r Cwmni wedi dilyn proses dendro rymus a chystadleuol wrth ddewis ei ymgynghorwyr, ei brif contractwr a'i ddarparwyr gwasanaethau".

22 I ddangos bod defnydd o arian cyhoeddus yn rhoi gwerth da am arian, lle mae cyrff cyhoeddus yn caffael nwyddau neu wasanaethau, disgwylir iddynt ddilyn cyfraith yr UE. O dan gyfraith yr UE, rhaid i gyrff cyhoeddus hysbysebu contractau sy'n werth mwy na hyn a hyn yng Nghyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd.

- 3.14 Mae Llywodraeth Cymru a datblygwyr y prosiect CoW wedi pwysleisio potensial y cynllun CoW i gyfrannu at greu swyddi ac i economi Cymru. Mae cytundeb Llywodraeth Cymru gyda HoVDC i ddarparu cyllid RBF yn ymwneud â cham dau'r prosiect; adeiladu'r gylchffordd, y standiau eistedd a'r padog. Roedd y cytundeb RBF yn rhoi dyddiad targed bod angen i'r prosiect CoW greu 304 o swyddi llawn amser ar y safle erbyn 1 Mawrth 2017. Rhaid oedd i'r prosiect CoW ddangos tystiolaeth o gwrdd â'r targed hwn cyn derbyn £11.2 miliwn o'r £16 miliwn o RBF y cytunwyd i'w ddarparu. O dan amodau cyllid RBF rhaid i ddim llai na 50% o'r holl gyflogaeth sy'n cael ei chreu, a chyflenwyr nwyddau a gwasanaethau ar gyfer y prosiect CoW, ddod o economi Cymru. Ni chafodd unrhyw ofynion tebyg eu rhoi ar y £9.3 miliwn arall o arian cyhoeddus sydd wedi'i roi gan Lywodraeth Cymru hyd yma, o dan y PDG a'r cytundeb gwarant benthyciad²³.
- 3.15 Roedd y cytundeb gwarant benthyciad yn cynnwys amod y dylai HoVDC ddarparu datganiadau ariannol archwiliedig i Lywodraeth Cymru am y cyfnod yn dod i ben ar 31 Mai 2014²⁴. Roedd amodau'r PDG yn gofyn am gael gweld gwybodaeth ariannol ond nid oedd gofyniad y dylai'r wybodaeth gael ei harchwilio'n allanol. Mae'r cytundeb RBF yn cynnwys gofyniad y dylai'r cyfrifon archwiliedig diweddaraf fod ar gael cyn talu unrhyw RBF²⁵. Ni archwiliwyd cyfrifon HoVDC am y cyfnod hyd at 31 Mai 2014, nac ychwaith y cyfrifon a gyflwynwyd hyd at 31 Mai 2015 nac am y cyfnod hyd at 31 Mai 2016²⁶.

Roedd dealltwriaeth Llywodraeth Cymru o'r cwmnïau oedd yn rhan o'r prosiect CoW yn brin

- 3.16 Comisiynodd Llywodraeth Cymru gyngor allanol i oleuo ei phenderfyniadau ynglŷn â chyllid cychwynnol. Fodd bynnag, ychydig iawn o ddiwydrwydd dyladwy a wnaed ar y pryd yng nghyswllt strwythur corfforaethol y cwmnïau a gefnogai'r prosiect CoW (heblaw am HoVDC ei hun) oherwydd bod llawer o'r cwmnïau dan sylw'n newydd, nid oedd eu strwythur llawn yn ei le ac roedd y strwythur yn parhau i newid wrth iddynt esblygu. Roedd y diagramau strwythur a'r wybodaeth a roddwyd i Lywodraeth Cymru ar wahanol adegau gan HoVDC yn anghyson â ddim yn gytûn â gwybodaeth gyhoeddedig a gedwir gan Dŷ'r Cwmnïau.

23 Yn Ionawr 2017 roedd adroddiadau yn y wasg yn awgrymu bod CoW wedi dyfarnu'r prif contract adeiladu i gwmni o Sbaen.

24 Nid oes raid i gwmnïau bach, gyda throsiant blynyddol o lai na £6.5 miliwn, gyflwyno eu cyfrifon elw a cholled i Dŷ'r Cwmnïau ac nid oes raid iddynt gael eu harchwilio'n annibynnol (barn annibynnol bod cyfrifon blynyddol a datganiadau ariannol y cwmni'n rhoi darlun gwir a theg). Fodd bynnag, medrant ddewis cael eu harchwilio, a gall Llywodraeth Cymru hefyd fynnu ar archwiliadau fel amod derbyn arian cyhoeddus. Gweler hefyd paragraff 3.19.

25 Hyd yma ni ofynnwyd am, ac ni thalwyd, dim o'r cyllid RBF y cytunwyd i'w ddarparu.

26 Fel arfer mae cyfrifon blynyddol yn ddyledus are ben-blwydd sefydlu'r cwmni. Fodd bynnag, gall cwmnïau newid pryd y daw eu blwyddyn gyfrifon i ben, ar yr amod eu bod yn rhoi gwybod i Dŷ'r Cwmnïau.

- 3.17 Mae'r cais dyddiedig 13 Mawrth 2014 gan CoW i Lywodraeth Cymru am RBF o £18 miliwn yn gais gan Rassau Infrastructure Company Limited. Roedd y ffurflen gais yn nodi nad oedd y cwmni wedi cael ei ffurfio. Hyd yma nid oes cwmni o'r fath wedi cael ei gorffori. Fodd bynnag roedd y cais RBF a gyflwynwyd gan swyddogion Llywodraeth Cymru i WIDAB i'w gadarnhau cyn i'r Gweinidog ei gymeradwyo, dyddiedig 28 Mai 2014, yn nodi'n anghywir:
'Yr ymgeisydd yw Rassau Motorsports and Infrastructure Company Ltd, sydd wedi'i berchnogi gan Circuit of Wales Ltd sydd, yn ei dro, wedi'i berchnogi gan bartneriaeth gyfyngedig Heads of the Valleys L.P. sy'n gorff pwrpas arbennig ar gyfer derbyn y buddsoddiad ecwiti²⁷.'
- 3.18 Fodd bynnag roedd y cytundeb RBF terfynol wedi'i lunio rhwng Llywodraeth Cymru a HoVDC. Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym ei bod wedi llunio'r cytundeb gyda HoVDC gan fod y cwmni wedi dod yn gorfforedig i osgoi gorfod cael gwarantau rhiant-gwmni. Dywedodd Llywodraeth Cymru hefyd wrthym nad yw'n anghyffredin iddi dderbyn ceisiadau am gyllid gan gwmnïau nad ydynt eto'n gorfforedig.
- 3.19 Cyn gwneud y penderfyniadau i ariannu, ni chyflawnodd ac ni chomisiynodd Llywodraeth Cymru unrhyw ddiwydrwydd dyladwy yng nghyswllt unrhyw un o'r cwmnïau neu unigolion oedd yn cyflenwi gwasanaethau i'r prosiect CoW. Y cyflenwyr hyn, yn y pen draw, fyddai'n derbyn yr arian cyhoeddus yr oedd Llywodraeth Cymru am ei roi i HoVDC ac roedd Llywodraeth Cymru eisoes yn ymwybodol o broblemau posib (**paragraffau 3.22 i 3.34**). Yn hytrach, cyn ac ar ôl i Lywodraeth Cymru wneud ei phenderfyniadau ariannu, roedd wedi dibynnu'n llwyr ar wybodaeth a dderbyniodd gan HoVDC. Ni ofynnodd Llywodraeth Cymru am ddigon o fanylion na thryloywder gan HoVDC ynghylch ei gwmnïau cyflenwi perthynol, naill ai fel rhagofynion ar gyfer ei chymorth ariannol nac ychwaith wrth gymeradwyo taliadau fel rhan o'r cymorth ariannol a gytunwyd eisoes²⁸. Ers hyn mae cyhoeddiad gan Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith wedi nodi bydd y diwydrwydd dyladwy o gynigion presennol HoVDC yn cynnwys dadansoddiad o bob cwmni ac unigolyn sydd yn rhan o'r prosiect. Yn dilyn newid eu prosesau, mae Llywodraeth Cymru wedi dweud wrthym bydd y diwydrwydd dyladwy yn cynnwys cwmnïau ac unigolion sy'n gallu cael budd ariannol.

27 Nid yw Rassau Motorsports and Infrastructure Company Limited yn gorfforedig; nid yw partneriaeth gyfyngedig Heads of the Valleys L.P. yn gorfforedig; mae Circuit of Wales Limited yn gorfforedig ond mae'n gwmni segur.

28 Mae'r Swyddfa Archwilio Genedlaethol yn pwysu ar gwmnïau i fabwysiadu arferion 'cadw cyfrifon agored' sy'n sicrhau tryloywder gyda thaliadau, perfformiad ac elw wrth gontractio gwasanaethau'n allanol, fel un o'r amodau sylfaenol wrth wneud busnes â'r sector cyhoeddus. [Swyddfa Archwilio Genedlaethol, **Open-book accounting and supply-chain assurance**, Mehefin 2015]

- 3.20 Buom yn edrych ar gyfrifon a gyflwynwyd i Dŷ'r Cwmnïau gan HoVDC a chan ei gwmnïau cysylltiedig. O dan gyfraith cwmnïau'r DU, nid oes raid i'r un o'r cwmnïau dan sylw gael eu harchwilio na chyflwyno eu cyfrifon elw a cholled i Dŷ'r Cwmnïau (gweler hefyd [paragraff 3.15](#)). Felly ychydig iawn o wybodaeth ariannol sydd ar gael o'r cyfrifon a gyflwynwyd. Yn ogystal, mae gan y cwmnïau sy'n rhan o strwythur perchnogaeth HoVDC amrywiaeth o wahanol gyfnodau cyfrifo blynyddol sy'n ei gwneud yn anodd craffu'n allanol ar gyfrifon y cwmnïau hyn. Mae amrywiol gwmnïau wedi darparu nwyddau a gwasanaethau i CoW ar sail 'ffi lwyddo' a risg iddynt eu hunain. Mae'r cwmnïau hyn yn cynnwys y prif contractwr sydd wedi achosi costau 'ar sail risg' o £8 miliwn dros bum mlynedd. Mewn sawl achos, disgwylir i'r costau a'r ffioedd cronnus hyn gael eu trosi'n ecwiti cyfranddalwyr yn HoVDC wedi cwblhau'r agweddau ariannol. Cawsom ar ddeall gan HoVDC fod gwasanaethau gwerth cyfanswm o £30m wedi eu darparu i HoVDC ar y sail hon. Fodd bynnag, hyd yma nid ymddengys bod y gwasanaethau hyn wedi cael eu datgelu yng nghyfrifon cyflwynedig HoVDC fel rhwymedigaethau neu ddyledion posib²⁹.
- 3.21 Roedd y cytundeb gwarant benthyciad a'r PDG yn cymeradwyo defnyddio'r cyllid fel y gallai HoVDC brynu'r hawliau i lwyfannu rownd Brydeinig pencampwriaeth beiciau modur MotoGP y byd. Ar 1 Ebrill 2014 llwyddodd HoVDC i sicrhau cytundeb 10 mlynedd i lwyfannu rownd Brydeinig pencampwriaeth y MotoGP. Mae'r contract wedi'i gytuno rhwng daliwr yr hawliau a Circuit of Wales Limited, cwmni wedi'i berchnogi'n llwyr gan HoVDC. Fodd bynnag yn ôl cyfrifon Circuit of Wales Limited hyd at fis Mehefin 2015, mae'n gwmni segur heb unrhyw asedau na rhwymedigaethau (gweler hefyd [paragraff 18](#)).

Roedd Llywodraeth Cymru wedi caniatáu taliadau i gwmnïau perthynol, gan gynnwys bron i £1 miliwn i Aventa, heb ddigon o dystiolaeth bod y gwasanaethau a roddwyd i'r prosiect CoW yn cynnig gwerth am arian

- 3.22 Roedd y llythyr dyfarnu PDF yn nodi'r meysydd gwariant cymeradwy y gallai HoVDC hawlio ar eu cyfer hyd at y cyfanswm grant o £2m. Roedd yr atodlen o wariant cymeradwy'n cynnwys rhestr o gyflenwyr y byddai angen dangos dystiolaeth o daliadau iddynt i gefnogi hawliadau HoVDC am randaliadau o'r grant, a hawliwyd ac a dalwyd mewn pedwar rhandaliad a ddaeth i gyfanswm o bron i £2 miliwn, rhwng Ionawr 2013 ac Ebrill 2014. Roedd yr amodau'n nodi y dylai dystiolaeth o'r fath fod ar ffurf oedd yn foddhaol i Lywodraeth Cymru, ond nid oedd y llythyr dyfarnu PDF yn nodi'n glir beth oedd y gofynion o ran y ffurf foddhaol hon³⁰. Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym nad yw'n nodi pa dystiolaeth o daliadau sydd ei angen arni i gefnogi hawliadau grant fel y gall fod yn hyblyg yn ei

²⁹ Fel rhan o'n gwaith archwilio, rydym wedi ceisio sefydlu a yw'r ffioedd hyn yn cael eu nodi fel dyledwyr yng nghyfrifon y cyflenwyr.

³⁰ Gweler hefyd [paragraff 3.12](#) ynglŷn â gwerth am arian.

dull o ddelio â gwahanol amgylchiadau. Yn yr achos hwn, gofynnwyd a derbyniwyd anfonebau cyflenwyr a datganiadau banc sydd â thystiolaeth bod cyflenwyr wedi derbyn y swm anfonebwyd.

- 3.23 O dan y cytundeb gwarant benthyciad, roedd HoVDC wedi cyflwyno hawliadau tâl i Lywodraeth Cymru, fel arfer wedi eu cefnogi gan anfonebau cyflenwyr. Roedd Llywodraeth Cymru wedi archwilio'r hawliadau ac wedi awdurdodi'r banc i dalu cyflenwyr HoVDC yn uniongyrchol i fyny at gyfanswm yr arian a fenthycwyd gan y banc i HoVDC. Rhwng 18 Gorffennaf 2014 a'r 14 Ionawr 2016 roedd Llywodraeth Cymru wedi awdurdodi talu 22 o hawliadau. Daeth y taliadau i gyflenwyr a wnaed o dan y cytundeb gwarant benthyciad i dros £6.5 miliwn, ac eithrio taliadau i fanc HoVDC.
- 3.24 Mae gan lawer o'r cwmnïau sy'n darparu gwasanaethau i HoVDC berthynas uniongyrchol â'r cyfranddalwyr presennol neu flaenorol, aelodau o'r Bwrdd ac unigolion a contractiwyd i ddarparu gwasanaethau i HoVDC ac Aventa. Mae llawer o'r perthnasoedd hyn yn dyddio'n ôl cyn i Lywodraeth Cymru roi cymorth ariannol i'r prosiect CoW, ac mae rhai'n drefniadau IR35³¹. Rydym wedi adnabod naw perthynas o'r fath rhwng unigolion a chwmnïau y gwnaed taliadau gydag arian cyhoeddus iddynt (gan neu ar ran HoVDC) wedi eu cymeradwyo gan Lywodraeth Cymru, a dwy berthynas arall lle tybiwyd bod eu costau'n gymwys ond ni chyflwynwyd hawliadau ar eu cyfer.
- 3.25 Rydym wedi adnabod bod bron i hanner holl werth y taliadau i gyflenwyr, ac eithrio'r taliadau banc, a wnaed gydag arian cyhoeddus drwy'r PDG a'r warant benthyciad, wedi eu gwneud gyda neu drwy gwmnïau perthynol. Fodd bynnag, roedd anfonebau a gyflwynwyd gan gwmnïau perthynol wedi eu cymeradwyo i'w talu gan Lywodraeth Cymru heb dystiolaeth o werth am arian. Mewn nifer o achosion roedd yr anfonebau hyn yn daliadau "cadw" misol heb dystiolaeth bod unrhyw wasanaeth wedi'i ddarparu. Nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw dystiolaeth bod y contractau ar gyfer y gwasanaethau hyn wedi eu tendro'n gystadleuol na bod HoVDC wedi cymryd unrhyw fesurau i reoli gwrthdaro budd positif. Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym:
- a oherwydd bod y contractau eisoes yn eu lle, nid oedd Llywodraeth Cymru mewn sefyllfa i ddylanwadu ar y telerau y cawsant eu negodi arnynt;
  - b roedd swyddogion wedi bodloni eu hunain ynghylch gwerth am arian ar lefel y prosiect cyfan, yn hytrach nag ar lefel contractau gwasanaeth unigol; a
  - c roedd swyddogion yn ystyried bod cynnydd y prosiect CoW, o ran sicrhau caniatâd cynllunio a negodi contractau adeiladu, yn ddigon o dystiolaeth bod gwasanaethau wedi cael eu darparu.

31 Cyfres o reolau treth incwm ac yswiriant gwladol yw IR35 sy'n llywodraethu a yw'r cyfrifoldeb dros wneud taliadau'n gorwedd gyda'r cleient neu'r contractwr.

- 3.26 O dan y cytundeb gwarant benthygiad, oherwydd nad oedd gan HoVDC ar y pryd unrhyw ffynonellau cyllid eraill (gweler hefyd [paragraff 3.2](#)), roedd Llywodraeth Cymru wedi cytuno gyda HoVDC i gymeradwyo talu costau busnes a theithio cyn dangos unrhyw dystiolaeth o'r costau hynny. Byddai HoVDC yna'n cyflwyno'r anfonebau eu hunain gyda'i hawliad nesaf gyda Llywodraeth Cymru'n addasu'r arian oedd yna'n cael ei dalu. Cafodd dau hawliad costau (cyfanswm o £19,000) eu cymeradwyo gan Lywodraeth Cymru a'u talu gan y banc i HoVDC cyn i Lywodraeth Cymru ganslo'r trefniant oherwydd nad oedd HoVDC wedi dangos digon o dystiolaeth i gefnogi'r hawliadau.
- 3.27 Nid oes gan HoVDC drwydded gan yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol (FCA) i godi unrhyw arian buddsoddi rheoledig, felly roedd ganddo gontract â thrydydd parti i ddarparu'r gwasanaeth hwnnw iddo. Ar 1 Ionawr 2012 lluniodd HoVDC gontract ag Aventa, cwmni wedi'i drwyddedu gan y FCA a'i berchnogi'n llwyr gan Michael Carrick, Prif Weithredwr HoVDC. Arwyddodd Mr Carrick y contract rhwng HoVDC ac Aventa ar ran y ddau gwmni. Roedd y cytundeb hwn yn dyddio'n ôl cyn unrhyw gyllid gan Lywodraeth Cymru. Nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw dystiolaeth bod HoVDC wedi dyfarnu'r contract gwasanaeth i Aventa'n dilyn proses gystadleuol. Dywedodd HoVDC wrthym "Arwyddodd dau endid corfforaethol gytundeb am wasanaethau. Maent yn digwydd bod yn rhannu cyfranddaliwr a datgelwyd y gwrthdrawiadau posibl."
- 3.28 O dan y contract gyda HoVDC, gall Aventa ddarparu ystod eang o wasanaethau'n ymwneud â holl weithgareddau HoVDC, nid dim ond codi arian a gwasanaethau a reoleiddir gan y FCA, yn ogystal ag unrhyw wasanaeth arall os yw'r ddwy ochr yn cytuno. Mae'r contract yn ddiderfyn, o ran amser ac arian, a hefyd yn ôl-weithredol gan ganiatáu talu am wasanaethau a ddarparwyd cyn dyddiad y contract. O dan y contract rhaid i HoVDC dalu ffioedd misol i Aventa ynghyd â ffi wrth gefn fisol a bonws ar ôl 'cwbllhau'r agweddau ariannol' (yr arian buddsoddi preifat yn ei le ar gyfer y prosiect CoW). Mae'r contract hefyd yn caniatáu i HoVDC ac Aventa gytuno ar daliadau pellach ac ychwanegol i Aventa. Dywedodd HoVDC wrthym "...mae'r arfer o yrru anfonebau tâl cadw ar gyfer gwasanaethau ariannol o'r math a ddarparwyd gan Aventa yn cynrychioli'r drefn arferol o filio am y gwasanaethau hyn."
- 3.29 Nid oedd y llythyr dyfarnu PDG i HoVDC dyddiedig 11 Hydref 2012 yn rhestru unrhyw daliadau i Aventa ymhlith y gwariant cymeradwy. Yn Chwefror 2013 diwygiodd Llywodraeth Cymru'r atodlen o wariant cymeradwy'n dilyn derbyn llythyr gan Mr Carrick. Roedd yr atodlen ddiwygiedig o wariant cymeradwy ynghlwm wrth ei lythyr yn cynnwys £10,000 o 'ffioedd cyngor proffesiynol ar godi arian' nad oedd wedi'i restru'n flaenorol fel gwariant cymeradwy yn y llythyr grant. Nid oedd

llythyr eglurhaol Mr Carrick wedi tynnu sylw at y newid arfaethedig hwn nac ychwaith a fyddai'r taliadau'n cael eu gwneud i Aventa. Roedd Llywodraeth Cymru wedi cymeradwyo'r newid a mabwysiadu'r atodlen ddiwygiedig ond, erbyn hynny, roedd HoVDC eisoes wedi hawlio £6,873 o'r £10,000. Fodd bynnag, nid oedd Llywodraeth Cymru wedi'i dalu eto i HoVDC. Oherwydd nad oedd yr elfen hon o'r hawliad wedi'i chefnogi gan unrhyw anfonebau, roedd Llywodraeth Cymru wedi gwrthod yr hawliad ac ni thalodd y £6,873 a hawliwyd gan HoVDC.

- 3.30 Ym mis Gorffennaf 2014 yn ystod trafodaethau rhwng HoVDC a Llywodraeth Cymru cyn cytuno i'r warant benthyciad, roedd HoVDC wedi ceisio cynnwys taliadau i Aventa yn nhrefniant y warant benthyciad oherwydd eu bod, yn ôl HoVDC, yn rhwymedigaethau cytundebol presennol am wasanaethau oedd eu hangen i ddarparu'r prosiect CoW. Fodd bynnag, roedd swyddogion yn yr adran ES&T yn poeni bod Aventa'n gwmni perthynol a oedd meddent '... yn cyflawni dim busnes arall heblaw darparu'r Gylchffordd³².' Mewn llythyr gan HoVDC at Lywodraeth Cymru dyddiedig 8 Gorffennaf 2014, roedd y cwmni wedi rhoi sawl sicrwydd i swyddogion, gan gynnwys bod perchennogaeth Michael Carrick o Aventa wedi cael ei ddatgelu'n llawn i Fwrdd HoVDC a bod '....unrhyw wrthdaro'n cael ei drafod yng nghyfarfodydd rheolaidd y Bwrdd.' Mewn nodyn mewnol diweddarach gan Lywodraeth Cymru i'r Swyddog Cyfrifyddu Ychwanegol, dywedodd y swyddog:
'Yn dilyn eich briff i'r Gweinidog yr wythnos ddiwethaf, rwyf wedi cael trafodaeth bellach â chynrychiolwyr [HoVDC]....ac rwyf bellach yn fodlon na fyddai unrhyw un o Gyfarwyddwyr HoVDC yn elwa'n bersonol o'r taliadau hyn, felly rwyf wedi sefyllfa i argymell, yn amodol ar fesurau rheoli cytundebol penodol, y gellir caniatáu'r taliadau hyn³³.'
- 3.31 Nid oedd y nodyn mewnol yn cynnwys unrhyw dystiolaeth i gefnogi'r honiad na fyddai cyfarwyddwyr HoVDC yn elwa. Ychwaith nid oedd y swyddog wedi datgan yn uniongyrchol na fyddai Mr Carrick yn ei gapasiti fel perchennog Aventa'n elwa. Dywedodd HoVDC wrthym, "Nid oes unrhyw un o Gyfarwyddwyr HoVDC nac Aventa wedi derbyn unrhyw incwm perthynol i weithiwr cyflogedig ers ymgorffori HoVDC." Nodwn bod cyfrifon cyflwynedig Aventa yn dangos bod y cwmni, rhwng Rhagfyr 2013 a Mawrth 2016, wedi gwneud dau fenthyciad i Mr Carrick, sef cyfanswm o £225,000. Fodd bynnag, pan gwnaef y penderfyniad, nid oedd y wybodaeth yma ar gael i'r cyhoedd, nac ychwaith wedi'i ddatgelu gan Aventa i Lywodraeth Cymru.
- 3.32 Roedd Llywodraeth Cymru wedi nodi'n glir yn y cytundeb gwarant benthyciad na fyddai HoVDC yn gwneud unrhyw daliadau i Aventa heb ganiatâd ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru ymlaen llaw. Cafodd y warant benthyciad ei chymeradwyo gan y Gweinidog ar 1 Gorffennaf

32 E-bost, 15 Gorffennaf 2014

33 E-bost, 15 Gorffennaf 2014

2014 a'i chytuno rhwng Llywodraeth Cymru a HoVDC ar 18 Gorffennaf 2014. O dan y cytundeb gwarant benthyciad roedd Llywodraeth Cymru, rhwng Gorffennaf 2014 ac Ionawr 2016, ei hun wedi awdurdodi taliadau gwerth bron i £1 miliwn o fanc HoVDC i Aventa. Roedd anfonebau a gyflwynwyd gan Aventa i Lywodraeth Cymru i'w cymeradwyo ar gyfer eu talu yn cyfeirio'n syml at daliadau cadw (retainer) misol ac nid yw'r rhain, ar eu pen eu hunain, yn dystiolaeth o werth am arian na thystiolaeth bod gwasanaethau wedi eu darparu (gweler hefyd [paragraff 3.28](#)).

- 3.33 Mewn gohebiaeth i'r Archwilydd Cyffredinol ym mis Gorffennaf 2016, roedd Mr David TC Davies AS wedi codi pryderon y gallai arian cyhoeddus a roddwyd i HoVDC fod wedi cael ei ddefnyddio i:
- a dalu anfonebau gwerth bron i £35,000 rhwng Mai 2014 a Mehefin 2016 am waith garddio a thirlunio yng nghartref Mr Carrick yn Swydd Gaergrawnt; a
  - b talu anfonebau gwerth £4,110 yn ymwneud â digwyddiadau gwleidyddol rhwng Rhagfyr 2014 a Thachwedd 2015.
- 3.34 Daethom i'r casgliad nad HoVDC a wnaeth y taliadau hyn ond Aventa – cwmni ar wahân wedi'i berchnogi'n llwyr gan brif gyfrandaliwr a Phrif Weithredwr HoVDC, Mr Michael Carrick. O ystyried bod Aventa'n derbyn incwm o ddarparu gwasanaethau i HoVDC dan gontract, rydym felly'n fodlon nad yw'r gwariant gan Aventa ei hun yn golygu y defnyddiwyd arian cyhoeddus.

Nid oedd trefniadau Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodi taliadau i HoVDC yn ddigon trylwyr

- 3.35 Cawsom fod y swyddogion yn Llywodraeth Cymru a fu'n ymwneud â'r prosiect CoW drwy ddelio â'r ceisiadau am arian cyhoeddus, drafftio nodiadau briffio a rhoi cyngor i'r Gweinidog i sicrhau penderfyniadau cyllido, hefyd wedi chwarae rôl flaenllaw yn y broses o awdurdodi'r taliadau.
- 3.36 Roedd Llywodraeth Cymru wedi rhoi trefniadau yn eu lle yn yr adran ES&T lle'r oedd swyddogion yn ymwneud â chefnogi prosiect yn derbyn cyllideb ar sail ar y cyllid oedd wedi'i gymeradwyo gan Weinidogion ar gyfer y prosiect hwnnw. Byddai'r swyddogion yna'n gwirio a oedd yr hawliadau tâl yn unol â'r gwariant disgwylidig ac wedi eu cefnogi gan y gwaith papur priodol (gweler [paragraff 3.22](#)). Byddent yna'n pasio'r hawliad i swyddogion cyllid y gyfarwyddiaeth a byddai'r hawliad yna'n cael ei gwirio am yr eildro gan y swyddogion hyn, a bod daliwr y gyllideb wedi ei hawdurdodi, cyn pasio'r hawliad ymlaen i'w thalu.

- 3.37 Er y dylai'r trefniadau hyn wahanu gwahanol ddyletswyddau'n briodol, cawsom mai defnydd anghyson a wnaed ohonynt yn ymarferol. Yn enwedig, roedd y tîm cyllid (oedd yn llai cyfarwydd â manylion y Prosiect) yn tueddu i ildio i farn daliwr y gyllideb wrth gymeradwyo hawliadau i'w talu.
- 3.38 Ym mis Rhagfyr 2012 roedd HoVDC wedi cyflwyno ei hawliad cyntaf i Lywodraeth Cymru o dan y PDG. Roedd hyn yn cynnwys hawliad i dalu £200,000 ar gyfer pryniant amodol y prif safle. I gefnogi'r hawliad, roedd HoVDC wedi cynnwys gwybodaeth gan eu cyfreithwyr yng nghyswllt cwblhau'r pryniant yn ogystal â chopiau o dudalen glawr a thudalen lofnodion contract a gytunwyd rhwng HoVDC a'r tiffeddiannwr, ond nid oedd wedi rhoi copi o'r contract llawn i Lywodraeth Cymru.
- 3.39 Derbyniodd Llywodraeth Cymru'r papurau fel tystiolaeth bod contract amodol wedi'i gytuno ac felly bod yr amod yn y grant ynghylch prynu tir wedi cael ei gwrdd (gweler hefyd [paragraff 3.7](#)). Ar 3 Ionawr hysbysodd un o swyddogion Llywodraeth Cymru o fewn ei dîm prosiect Mr Carrick: 'Rwyf hefyd wedi bod drwy'r hysbysiad 'tynnu grant i lawr' a gyflwynwyd gennych ar 17 Rhagfyr a nodaf fod y ddwy eitem yr ydych yn hawlio ar eu cyfer yn wir ymhlith y meysydd gwariant cymwys a restrir yn Atodlen 1 y cynnig grant....a allwch gadarnhau i mi fod y symiau hyn wedi eu rhyddhau gan y cyfreithwyr i'r cleientiaid perthnasol a bod y taliadau'n rhai na ellir eu had-dalu o gwbl.'
- 3.40 Ar 4 Ionawr 2013 roedd cyfreithiwr HoVDC wedi cadarnhau i'r swyddog yn Llywodraeth Cymru bod £100,000 wedi'i drosglwyddo i gyfreithiwr y gwerthwr ar 17 Rhagfyr 2012 a'i dalu i'r gwerthwr ond, yn unol â'r contract, bod £100,000 arall yn cael ei ddal gan gyfreithiwr y gwerthwr 'mewn ysgrow' fel blaendal. Mae'n gyffredin mewn trafodion busnes o'r fath i flaendal gael ei ddal, a naill ai ei dalu neu ei ad-dalu gan ddibynnu a yw'r gwerthiant terfynol yn cwblhau. Nid yw blaendaliadau o'r fath fel arfer yn gymwys am grant hyd nes y telir hwynt i'r gwerthwr. Fodd bynnag, ar 11 Ionawr roedd y swyddog yn Llywodraeth Cymru wedi cyfarwyddo ei gydweithwyr cyllid i gymeradwyo talu'r £200,000 yn llawn. Talwyd y swm yma i HoVDC ar 16 Ionawr 2013 er nad oedd swyddogion Llywodraeth Cymru wedi gweld y rhannau perthnasol o'r contract gwerthiant amodol.
- 3.41 Nodwn, yn groes i'r trefniadau oedd ar waith yn yr adran ES&T yn ymwneud â rheoli cyllid ar gyfer y prosiect CoW, fod Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru (WEFO)³⁴ yn gwahanu'n glir rhwng dyletswyddau swyddogion sy'n ymwneud â chefnogi ceisiadau am gyllid, a swyddogion sy'n ymwneud â chymeradwyo hawliadau a monitro cynnydd y prosiect CoW.

34 Mae WEFO yn rhan o Lywodraeth Cymru ac yn gyfrifol am weinyddu cyllid yr Undeb Ewropeaidd.

Rhan 4

Roedd y grant o £2 miliwn yn cynnwys £0.3 miliwn i brynu FTR, cwmni peirianeg beiciau modur, sy'n anghyson â phwrpas y grant

Ni allai Llywodraeth Cymru egluro i ni mewn ffordd oedd yn ein bodloni pam yr oedd wedi cymeradwyo grant, oedd i fod ar gyfer datblygiad eiddo, fel y gallai HoVDC brynu cwmni peirianeg beiciau modur

- 4.1 Roedd HoVDC wedi cyflwyno achos ffurfiol am PDG o £2 miliwn i Lywodraeth Cymru, dyddiedig 20 Mawrth 2012. Diben y grant oedd cefnogi cam un y prosiect CoW drwy gyfrannu tuag at £9.715 miliwn o wariant arfaethedig gan HoVDC a dybiwyd i fod yn gymwys o dan y cynllun PDG. Nid oedd y cais yn cyfeirio o gwbl at brynu cwmni FTR. Fodd bynnag, roedd cwmni peirianeg beiciau modur, FTR Moto LLP, wedi ysgrifennu llythyr o gefnogaeth i'r prosiect CoW, dyddiedig 11 Medi 2011, yn nodi y byddent yn barod i ystyried symud o Swydd Buckingham i ardal Glyn Ebwy. Roedd y llythyr wedi'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru gan HoVDC i gefnogi ei gais am PDG.
- 4.2 Ym mis Hydref 2012 dyfarnodd Llywodraeth Cymru PDG o £2 miliwn i HoVDC. Roedd y llythyr dyfarnu grant gan Lywodraeth Cymru i HoVDC dyddiedig 11 Hydref 2012 yn enwi 'FTR' o dan y pennawd 'pryniannau tir' yn yr atodlen o wariant cymeradwy. Roedd FTR wedi cael ei brynu ar 28 Medi 2012 cyn i Lywodraeth Cymru ddyfarnu'r PDG i HoVDC. Fodd bynnag, roedd y llythyr dyfarnu grant yn ôl-ddyddio'r cyfnod oedd yn berthnasol i'r grant i'r 1 Awst 2012, sef cyn penderfyniad y Gweinidog ar 9 Awst 2012 i ddyfarnu'r grant. Nid oedd y cyflwyniad i'r Gweinidog yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n dyfarnu'r PDG i HoVDC wedi sôn am gymeradwyo unrhyw arian cyhoeddus i brynu FTR (gweler hefyd paragraff 2.6) nac ychwaith y byddai'r grant yn cael ei ôl-ddyddio.
- 4.3 Yn enwedig, cawsom nad oedd Llywodraeth Cymru wedi sicrhau copi o'r contract a gytunwyd rhwng HoVDC a gwerthwyr FTR; yn hytrach roedd y contract hwn wedi'i ddarparu i ni gan HoVDC. O dan delerau'r contract, roedd HoVDC wedi cytuno i brynu enw brand FRT Moto ac asedau FTR Moto LLP yn ogystal ag asedau cwmni cysylltiedig, Fabrication Techniques UK Limited. Roedd HoVDC wedi trosglwyddo'r rhain i gwmni newydd, ac yna wedi ei enwi'n FTR Moto Limited, gan benodi cyfarwyddwyr iddo. Nid yw Mr Carrick yn un o gyfarwyddwyr FTR Moto Limited er ei fod wedi'i berchnogi'n llwyr gan HoVDC lle mae'n brif gyfranddaliwr.
- 4.4 Nid yw penderfyniad HoVDC i brynu cwmni sy'n arbenigo mewn gwneud cydrannau beiciau modur rasio'n gyson â phwrpas y PDG, oedd fod i gefnogi cam un y prosiect CoW sef prynu tir, sicrhau'r caniatadau cynllunio angenrheidiol, a sicrhau cyllid.

4.5 Nid yw Llywodraeth Cymru wedi gallu egluro i ni'n foddhaol sut y gallai pryniant o'r fath gyfrannu at y paratodau cynllunio angenrheidiol cyn adeiladu'r gylchfordd rasio yng Nglyn Ebwy. Nid yw Llywodraeth Cymru ychwaith wedi gallu darparu unrhyw ddogfennau o'r un cyfnod i ni'n ymwneud â chymeradwyo'r pryniant fel rhan o'r PDG. Fodd bynnag, rydym wedi gweld drafft cynharach o'r llythyr dyfarnu grant, dyddiedig 31 Awst 2012, ac nid oedd yn cynnwys yr eitem 'FTR'.

4.6 Eglurodd Mr Carrick i ni fod HoVDC yn bwriadu manteisio ar gysylltiadau FRT â MotoGP ac, yn y pen draw, ail-sefydlu'r busnes yng Nghymru. Ym mis Tachwedd 2016 roedd wedi anfon nodyn at Lywodraeth Cymru'n egluro'r rhesymeg dros y pryniant:

'Prynodd Heads of the Valleys Development Company Limited asedau ac enw brand Fabrication Technique Racing (FTR) ym mis Medi 2012 am tua £300,000. Roedd hyn yn bwrpas cymeradwy o dan gytundeb cyllid Llywodraeth Cymru. Mae £325,000 pellach o gyllid preifat wedi cael ei fuddsoddi mewn datblygu a rheoli'r busnes.

Cwmni peirianeg arbenigol bychan wedi'i leoli yn Swydd Buckingham yw FTR sy'n dylunio beiciau rasio ar gyfer Moto 2, Moto 3 a MotoGP. Roedd ganddynt enw da ac enillgar a..... Y rhesymeg dros brynu'r cwmni oedd er mwyn:

- a sefydlu tîm rasio yn y DU a fyddai'n arwain at reidiwr o Gymru...yn cystadlu ar feic wedi'i wneud yng Nghymru mewn digwyddiad MotoGP yng Nghymru yn 2014. Y disgwyl oedd y byddai hyn yn cynyddu maint y presenoldeb gwyllo yng Nghymru o tua 15-20,000...
- b dyfnhau a chryfhau'r berthynas gyda [chorff modurol – enw wedi'i olygu] a chymeradwyo eu hamcan o sefydlu Clinig ac Academi MotoGP yn y DU.
- c darparu lleoliad gweithgynhyrchu beiciau a pheiriannau rasio ar gyfer cylchffyrdd rasio a diwrnodau trac a chyfres safonedig yn y DU.
- ch cyfrannu at ddarparu rhai o ofynion peirianyddol mwy arbenigol y gwaith o adeiladu'r gylchfordd a defnyddio'r dechnoleg space-frame i gynhyrchu beiciau a cherbydau trac, ac oddi-ar-y-trac, at ddefnydd academi ac adloniant corfforaethol.
- d datblygu beic Café Racer unigryw o frand Cymreig i'w werthu ac i gefnogi'r ochr werthu.
- dd dod yn bartner [gyda thîm rasio ceir Formula One – enw wedi'i olygu], i greu llwyfan ar gyfer beiciau trydan.'

- 4.7 Nid yw'r un o'r pwrpasau hyn yn gyson ag amcanion arfaethedig y PDG nac ychwaith yn cyd-fynd â gofynion cam un y prosiect CoW, y cytunodd Llywodraeth Cymru i ddarparu'r PDG ar ei gyfer.

Roedd y cyllid ar gyfer FTR Moto Limited wedi'i ddileu yng nghyfrifon cwmni HoVDC ac yna, ym mis Hydref 2016, roedd FTR Moto Limited wedi mynd i ddwylo'r gweinyddwyr

- 4.8 Roedd HoVDC wedi cyflwyno ei hawliad am randaliad cyntaf y PDG i Lywodraeth Cymru, dyddiedig 17 Rhagfyr 2012, oedd yn cynnwys y 'pris prynu o £300,000 ynghyd â chostau trafodiad busnes cysylltiedig, a chyfalaf gweithio ar gyfer FTR Moto LLP'. Ar 3 Ionawr roedd y swyddog yn Llywodraeth Cymru oedd yn gyfrifol am gymeradwyo talu hawliadau grant HoVDC wedi cadarnhau wrth Mr Carrick bod yr hawliad hwn o fewn y gwariant cymeradwy wrth gynnig y PDG, ond wedi gofyn am fwy o waith papur i gefnogi'r hawliad (gweler hefyd [paragraffau 3.38 i 3.39](#)).
- 4.9 Ar 10 Ionawr 2013 roedd HoVDC wedi darparu'r gwaith papur hwn i gefnogi ei hawliad o'r grant. Roedd hyn yn cynnwys copi o ddogfen yn trosglwyddo £300,000 o gyfrif banc HoVDC i gyfrif cleient gan gwmni cyfreithiol wedi'i leoli ym Milton Keynes, dyddiedig 1 Hydref 2012, ynghyd â chopi o ddatganiad cwblhau'r cyfreithiwr, dyddiedig 3 Ionawr 2013. Roedd Llywodraeth Cymru, yn gwbl gywir, wedi tynnu eitem wariant wedi'i nodi ar y datganiad cwblhau fel 'balans wedi'i dalu i FTR Moto Ltd ar 10 Hydref 2012 £24,039' oherwydd ei fod yn gyfalaf gweithio ac nid yn gymwys o dan amodau'r grant. Ar 16 Ionawr 2013 roedd Llywodraeth Cymru felly wedi talu £275,961 i setlo'r hawliad hwn.
- 4.10 Roedd HoVDC wedi trosglwyddo peth o'r arian i FTR Moto Limited, arian oedd yna wedi cael ei ddileu³⁵. Roedd cyfrifon HoVDC a gyflwynwyd i Dŷ'r Cwmnïau am y flwyddyn yn dod i ben ar 31 Mai 2013 yn nodi 'buddsoddiadau asedau sefydlog' o £500,001 a ddisgrifiwyd fel 'cyfranddaliadau a benthyciadau i is-gwmni'. Roedd cyfrifon HoVDC am 2013-14 yn cofnodi colled o £356,000 gan FTR Moto Limited. Dengys cyfrifon HoVDC am 2014-15 golled bellach o £57,000 a bod benthyciad gan HoVDC i FTR o £29,149 wedi cael ei dileu. Roedd cyfrifon HoVDC am 2015-16 yn dileu colled arall o £96,000. Fodd bynnag, mae cyfrifon FTR Moto Limited ei hun yn anodd eu cysoni â chyfrifon ei riant-gwmni oherwydd bod gan y cwmnïau wahanol gyfnodau cyfrifyddu, er bod FTR Moto Limited wedi newid ei gyfnod cyfrifyddu droeon ers 2012, ac er bod HoVDC hefyd wedi newid ei gyfnod cyfrifyddu. O dan gyfraith y DU nid oes raid i gyfrifon yr un o'r ddau gwmni gael eu harchwilio.

35 Dywedodd HoVDC wrthym ei fod wedi cyllido FTR Moto o ffynonellau nad oeddent yn rhai PDG er mwyn darparu cefnogaeth barhaus tra'r oedd penderfyniadau ar y prosiect CoW dan ystyriaeth.

- 4.11 Methodd FTR Moto Limited â chyflwyno ei gyfrifon i Dŷ'r Cwmnïau am y cyfnod hyd at 31 Rhagfyr 2015, felly ar 30 Awst 2016 cyflwynodd Tŷ'r Cwmnïau rybudd y byddai'r cwmni'n cael ei dynnu'n orfodol oddi ar y gofrestr cwmnïau. O'r diwedd cyflwynwyd cyfrifon y cwmni am 2015 ar 30 Medi 2016, yn dangos dyledion o £508,709. Aeth FTR Moto Limited i ddwylo'r gweinyddwyr ar 16 Hydref 2016.
- 4.12 Ni welsom unrhyw dystiolaeth bod Llywodraeth Cymru wedi ystyried a oedd prynu FTR gan HoVDC, gan ddefnyddio arian cyhoeddus, yn werth da am arian. Methodd Llywodraeth Cymru hefyd â chyflawni unrhyw ddiwydrwydd dyladwy nac ychwaith unrhyw ymholiadau eraill i sefyllfa ariannol FTR.
- 4.13 Roedd datganiad i'r wasg gan Lywodraeth Cymru ar 8 Ebrill 2016 yn ymateb i'r pryderon a godwyd gan Mr David TC Davies AS, bod HoVDC wedi prynu FTR Moto Ltd, yn datgan:
'Gallwn gadarnhau na ddefnyddiwyd unrhyw arian gan Lywodraeth Cymru i brynu a thuag at gostau rhedeg parhaus FTR Moto Ltd gan HoVDC. Nodiadau – Roedd Llywodraeth Cymru wedi darparu £7.35 miliwn ar delerau masnachol tuag at y costau oedd yn gysylltiedig â datblygu'r prosiect cymhleth hwn.'
- Mae'r datganiad i'r wasg yn anghywir a chamarweiniol oherwydd:
- a Nid oedd HoVDC wedi prynu 'FTR Moto Ltd'; yn hytrach, prynodd asedau gan FTR Moto LLP a Fabrication Techniques UK Limited, oedd yna wedi cael eu trosglwyddo i gwmni newydd a ail-enwyd yn FTR Moto Limited;
  - b yr oedd Llywodraeth Cymru wedi cymeradwyo PDG o £300,000 ar gyfer y pryniant, a £275,961 ohono wedi'i dalu i HoVDC; a
  - c yr oedd Llywodraeth Cymru wedi darparu cyfanswm o £9.33 miliwn o gyllid ar gyfer y prosiect CoW, gyda £2 miliwn ohono'n PDG.
- 4.14 Mae Llywodraeth Cymru wedi egluro wrthym fod y camgymeriadau hyn wedi codi yn y tîm oedd yn gyfrifol, oedd ond wedi gwirio yn erbyn gwariant y gwarant benthyciad o £7.33 miliwn, gan anghofio am y PDG o £2 miliwn. Mae'r camgymeriadau hyn yn ein synnu o ystyried mai'r tîm hwn hefyd oedd yn uniongyrchol gyfrifol am:
- a gytuno bod prynu'r cwmni FTR yn wariant cymwys o dan y PDG; ac
  - b adolygu hawliadau o dan atodlen wariant y PDG oedd yn cynnwys FTR Moto.

Atodiadau

Atodiad 1 - Trefn a dulliau ein harchwiliad

Cwmpas

Ym mis Gorffennaf 2013 ysgrifennodd Aelod o'r Cynulliad at yr Archwilydd Cyffredinol am y prosiect CoW yn lleisio pryderon ynghylch pa mor fasnachol hyfyw oedd y gylchffordd rasio, pa mor drylwyr oedd diwydrwydd dyladwy Llywodraeth Cymru a doethineb buddsoddi arian cyhoeddus yn y prosiect CoW. Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym ei bod eisoes wedi dyfarnu grant o £2 miliwn ond y byddai'n adolygu unrhyw gynnig pellach gan HoVDC yn drwyadl cyn ymrwymo mwy o arian i gam adeiladu'r prosiect CoW. Bryd hynny roedd Llywodraeth Cymru'n rhagweld y byddai unrhyw gymorth ariannol o'r fath, pe bai'n cael ei gytuno, yn oddeutu £30 miliwn. Ymatebodd yr Archwilydd Cyffredinol i'r Aelod o'r Cynulliad drwy ddweud y byddai'n cadw briff gwyllo agos ac efallai'n penderfynu archwilio'r sefyllfa'n fanwl os oedd mwy o arian cyhoeddus yn cael ei ymrwymo i'r prosiect CoW.

Ym mis Gorffennaf 2016 ysgrifennodd Mr David TC Davies AS at yr Archwilydd Cyffredinol yn lleisio pryderon ynghylch sut yr oedd arian cyhoeddus a roddwyd gan Lywodraeth Cymru i'r prosiect CoW efallai wedi cael ei ddefnyddio (gweler [Atodiad 4](#)). Yn benodol, y taliadau a wnaed i HoVDC yng nghyswllt:

- anfonebau o bron i £35,000 am wasanaethau garddio a thirlunio yng nghartref Mr Michael Carrick (Prif Weithredwr HoVDC) yn Swydd Buckingham rhwng Mai 2014 a Mehefin 2016;
- cyfanswm o £969,000 a drosglwyddwyd gan HoVDC i Aventa, cwmni wedi'i berchnogi'n llwyr gan Mr Carrick sy'n darparu gwasanaethau i HoVDC;
- prynu FTR Moto Limited, cwmni arbenigol yn gwneud cydrannau beiciau modur rasio wedi'i leoli yn Swydd Buckingham a brynwyd gan HoVDC ym mis Medi 2012 gydag arian grant o £275,961 gan Lywodraeth Cymru;
- a oedd anfonebau i Aventa gwerth £4,110 yn ymwneud â digwyddiadau gwleidyddol rhwng Rhagfyr 2014 a Thachwedd 2015 wedi eu talu gyda'r arian cyhoeddus a roddodd Llywodraeth Cymru i HoVDC; a
- a ddefnyddiwyd arian cyhoeddus gan HoVDC neu gan gwmni neu gwmnïau eraill a reolir gan Mr Carrick i brynu'r hawl i lwyfannu rownd Brydeinig pencampwriaeth beiciau modur MotoGP y byd.

Yn Awst 2016, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, fe ddechreuasom ymchwilio i bryderon Mr Davies ac ym mis Hydref 2016 cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol y byddem yn ehangu ein hadolygiad archwilio o'r pryderon hyn i edrych hefyd ar agweddau pellach ar gyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer y prosiect CoW. Mae ein hadolygiad archwilio wedi canolbwyntio ar ba mor dda y mae Llywodraeth Cymru wedi:

- gwneud y penderfyniadau i roi cymorth ariannol cychwynnol i'r prosiect CoW;
- rheoli risg drwy gymhwyso amodau ar gyfer rhoi arian cyhoeddus i'r Prosiect CoW; a
- sicrhau ei hun bod yr arian a roddwyd yn cael ei ddefnyddio i'r pwrpas oedd mewn golwg.

Nid ydym wedi:

- adolygu'n fanwl sut yn union y defnyddiwyd yr arian cyhoeddus a roddwyd i'r prosiect CoW;
- edrych yn uniongyrchol ar ymddygiad unigolion neu endidau sy'n gysylltiedig â'r prosiect CoW;
- adolygu pryniant Circuit of Wales Limited (cwmni segur wedi'i berchnogi'n llwyr gan HoVDC) o gytundeb hawliau 10 mlynedd i lwyfannu MotoGP ar 1 Ebrill 2014;
- adolygu llwyfannu rowndiau Prydeinig y bencampwriaeth MotoGP yn Silverstone yn 2015 a 2016, a wnaeth golledion ariannol i grŵp cwmnïau HoVDC;
- edrych ar ba mor hyfyw yw'r achosion busnes ar gyfer y gylchffordd rasio na'r cynllun CoW³⁶ nac ychwaith wedi profi honiadau a wnaed gan HoVDC ynghylch creu swyddi, manteision economaidd neu fanteision cymdeithasol ehangach yn deillio o'r cynllun yn gyffredinol;
- gwerthuso adolygiadau o achos busnes y prosiect CoW a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru, na gwerth am arian y cyngor allanol a brynodd Llywodraeth Cymru³⁷; nac ychwaith wedi
- asesu haeddiannau rhoi mwy o gymorth arian cyhoeddus i'r prosiect CoW.

³⁶ Rydym wedi adolygu ystyriaeth Llywodraeth Cymru o'r wybodaeth a dderbyniodd gan HoVDC i gefnogi bidiau'r cwmni am gyllid cychwynnol, ond heb werthuso'r wybodaeth ei hun.

³⁷ Hyd at fis Mai 2016 daeth y costau hyn i gyfanswm o £393,000, ac eithrio costau amser yn ymwneud â gwasanaethau mewnol Llywodraeth Cymru. Ar gais gan Lywodraeth Cymru, gellir adennill gan HoVDC unrhyw ffioedd sy'n gysylltiedig â'r warant benthyciad a roddodd Lywodraeth Cymru i'r cwmni, ynghyd â'r £7.35 miliwn a dalwyd gan Lywodraeth Cymru i fanc HoVDC.

Dulliau

Wrth gyflawni'r adolygiad rydym wedi casglu ac adolygu tystiolaeth ddogfennol gan Lywodraeth Cymru a chan ffynonellau cyhoeddus fel Tŷ'r Cwmnïau. Rydym hefyd wedi cwrdd, ac wedi adolygu gwybodaeth benodol a roddwyd i ni gan Mr David TC Davies AS.

Rydym wedi cwrdd â swyddogion yn Llywodraeth Cymru a hefyd ag unigolion allweddol o'r prosiect CoW i'w holi.

Rydym wedi rhoi cyfle i Lywodraeth Cymru a CoW ddarparu sylwadau ar ein hadroddiad cyn ei gyhoeddi, o ran ei gywirdeb ffeithiol, ei gyflawnder a'i gydbwysedd.

Mae ein hadroddiad cyhoeddedig yn cyflwyno'r ffeithiau sylfaenol, casgliadau'r Archwilydd Cyffredinol ynghyd ag argymhellion penodol ganddo i Lywodraeth Cymru i'w hystyried gan Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol.

Atodiad 2 - Geirfa o dermau a byrfoddau

Aventa	Aventa Capital Partners Limited, cwmni wedi'i berchnogi'n llwyr gan Brif Weithredwr HoVDC Michael Carrick ac wedi'i gontractio gan HoVDC i godi arian buddsoddi preifat ar gyfer y prosiect CoW.
Circuit of Wales Limited	Cwmni segur wedi'i berchnogi'n llwyr gan HoVDC. Ar 1 Ebrill 2014 llwyddodd Circuit of Wales Limited i sicrhau prydles 10 mlynedd i lwyfannu rasys pencampwriaeth beiciau modur MotoGP y byd yn y DU.
Tir comin	Roedd y tir comin lle bwriedir adeiladu cylchffordd rasio CoW arno'n dir yr oedd datblygu arno wedi'i reoli'n llym a lle'r oedd gan bobl ar wahân i'r tirlfeddiannwr hawliau drosto, er enghraifft i bori da byw. I ganiatáu ei ddatblygu, ym mis Tachwedd 2015, penderfynodd y Dirprwy Weinidog Ffermio a Bwyd ganiatáu cais HoVDC i ddad-ddosbarthu a chyfnewid y tir comin.
CoW	Trac rasio Cylchffordd Cymru.
Y prosiect CoW (y Prosiect)	Dau gam cyntaf y cynllun CoW, y mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cymorth ariannol ar eu cyfer. Hyd yma mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cymorth ariannol i gam un ac wedi cytuno i roi cyllid RBF ar gyfer cam dau y prosiect CoW.
Y cynllun CoW	Bwriad ehangach y datblygwyr i ddatblygu'r safle ymhellach ar ôl cyflawni'r prosiect CoW, gan gynnwys parc busnes technoleg fodurol a chyfleusterau hamdden, y mae'r datblygwyr yn debygol o ofyn am fwy o arian cyhoeddus ar eu cyfer. Mae'r manteision economaidd a chymdeithasol ehangach posib yn debygol o ddeilio'n bennaf o'r datblygiadau mwy hirdymor hyn yn hytrach nag o adeiladu a rhedeg y gylchffordd rasio ei hun.
Diwydrwydd dyladwy	Y broses o wybod digon am bwy y mae Llywodraeth Cymru'n bwriadu gwneud busnes â nhw er mwyn adnabod unrhyw risgiau posib; gan gynnwys cyfeiriad penodol at y math o drafodiad busnes a'i ganlyniadau arfaethedig.

ES&T	Adran Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth Llywodraeth Cymru oedd yn gyfrifol am drafod y cymorth ariannol â HoVDC a hefyd am reoli'r hawliadau a chymeradwyo'r taliadau. (Adran Economi a Seilwaith erbyn hyn)
FCA	Yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol; sef y corff trwyddedu a rheoleiddio ar gyfer y diwydiant gwasanaethau ariannol. Mae HoVDC yn talu Aventa am wasanaethau a reoleiddir gan y FCA o dan contract gwasanaeth.
Cwblhau'r Agweddau Ariannol	Cyfres gymhleth o drafodion rhyng-ddibynnol a chydgysylltiedig fel bo'r prosiect CoW yn gallu symud ymlaen o gam un i gam dau gyda'r cyllid buddsoddi preifat, perchnogaeth o'r tir a'r ymrwymadau arian cyhoeddus i gyd yn eu lle.
FTR	Prynodd HoVDC asedau ac enwau masnachu FTR Moto LLP a Fabrication Techniques UK Ltd cyn eu trosglwyddo i gwmni newydd ac ail-enwi'r cwmni hwnnw'n FTR Moto Ltd.
HoVDC	Heads of the Valleys Development Company Limited, sef y cwmni a sefydlwyd gan y datblygwyr i reoli camau cychwynnol y prosiect CoW.
IR35	Cyfres o reolau treth incwm ac yswiriant gwladol sy'n llywodraethu ai'r cleient neu'r contractwr sy'n gyfrifol am wneud taliadau.
Cytundeb gwarantu benthyciad	Gwarant gan Lywodraeth Cymru a gytunwyd ar 18 Gorffennaf 2014 lle byddai Llywodraeth Cymru'n talu'r costau llawn os na fyddai HoVDC yn gallu talu benthyciad banc yn ôl. Pan na allai HoVDC dalu'r benthyciad yn ôl, talodd Llywodraeth Cymru £7.334 miliwn i'r banc ym mis Mai 2016. Mae HoVDC yn atebol am dalu'r swm hwn yn ôl i Lywodraeth Cymru, ynghyd â'r llog a ffioedd.

Hawliadau talu	<p>Ceisiadau gan HoVDC i Lywodraeth Cymru gymeradwyo symiau ar gyfer eu talu. O dan y cytundeb PDG roedd HoVDC yn hawlio gan Lywodraeth Cymru am daliadau yr oedd HoVDC eisoes wedi eu gwneud i gyflenwyr. Rhwng Ionawr 2013 ac Ebrill 2014, talodd Llywodraeth Cymru £1,999,870 mewn pedwar rhandaliad i HoVDC.</p> <p>O dan y cytundeb gwarantu benthyciad, roedd HoVDC yn cyflwyno sypiau o geisiadau tâl i Lywodraeth Cymru ar gyfer eu gwirio. Byddai Llywodraeth Cymru yna'n awdurdodi banc HoVDC i dalu'r cyflenwyr yn uniongyrchol, hyd at gyfanswm y benthyciad a gytunwyd. Rhwng 18 Gorffennaf 2014 a'r 14 Ionawr 2016 roedd Llywodraeth Cymru wedi awdurdodi talu 22 o hawliadau.</p>
PDG	<p>Dyfarnodd Llywodraeth Cymru £2 miliwn i HoVDC ar gyfer cam un y prosiect CoW, ac o'r swm hwn roedd Llywodraeth Cymru wedi talu £1,999,870 i HoVDC. Nid yw'r PDG yn ad-daladwy oni bai fod HoVDC yn methu â chwrdd ag amodau'r grant. Gan ddibynnu ar i ba raddau y byddai'n methu â chwrdd â'r amodau, gallai orfod talu'r cyfan neu ran o'r grant yn ôl.</p>
Cynllun PDG	<p>Y cynllun cyllido gyda'r pwrpas o greu swyddi drwy gefnogi costau'n gysylltiedig â datblygu tir cyflogaeth ac adeiladau busnes; o dan y cynllun hwn roedd Llywodraeth Cymru wedi dyfarnu grant o £2 miliwn i HoVDC ar gyfer cam un y prosiect CoW.</p>
Cam un	<p>Cam cyntaf y prosiect CoW yn cynnwys sicrhau opsiynau tir, caniatadau cynllunio, contractau adeiladu a'r cyllid angenrheidiol i symud ymlaen at gam dau.</p>
Cam dau	<p>Ail gam y prosiect CoW yn cynnwys y gwaith caib a rhaw o adeiladu'r gylchffordd rasio, y standiau eistedd a'r padog. Y buddsoddiad angenrheidiol ar gyfer cam dau yw £430 miliwn.</p>

RBF	Cyllid Busnes Ad-daladwy; benthyciad cymeradwy o £16 miliwn gan Lywodraeth Cymru i HoVDC. Hyd yma nid oes unrhyw arian wedi'i ddarparu oherwydd nid yw'r prosiect CoW eto wedi cwrdd â'r amodau yn y cynnig RBF, dyddiedig 30 Mehefin 2014 ac sy'n dod i ben ar 31 Mawrth 2018.
Cymorth Gwladol	Gallai arian cyhoeddus i fusnesau gynnwys Cymorth Gwladol gwrth-gystadleuol a allai, os bodlonir amodau penodol, gael ei farnu i fod yn anghyfreithlon gan y Comisiwn Ewropeaidd.
Tanysgrifennu	Mae gwarantau Llywodraeth Cymru yn bodoli i ddelio â'r prinder arian sydd ar gael i gyllido dyledion tymor hir o fewn y marchnadoedd ariannol ar gyfer prosiectau cyfalaf mawr. Maent yn trosglwyddo'r risg am y swm a warantwyd i Lywodraeth Cymru, a thrwy hynny leihau'r risg gyffredinol i fenthycwyr a buddsoddwyr sector preifat fel y cânt eu hannog i dderbyn cyfraddau llog is a thaliadau difidend llai gan HoVDC. Byddai hyn yn cynyddu'r gwir adenillion (elw) sydd ar gael i ddatblygwyr ac felly mae Llywodraeth Cymru yn codi tâl masnachol cyfatebol am ddarparu gwarantau o'r fath.
WEFO	Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru; rhan o Lywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am weinyddu arian yr Undeb Ewropeaidd yng Nghymru.
WIDAB	Bwrdd Cynghorol Datblygu Diwydiannol Cymru; bwrdd cynghori o fewn Llywodraeth Cymru sy'n gwneud argymhellion i'r Gweinidog ynghylch a ddylid cefnogi prosiectau neu beidio.

Gorffennaf

2013

Ysgrifennodd Aelod o'r Cynulliad at yr Archwilydd Cyffredinol yn lleisio pryderon ynghylch pa mor fasnachol hyfyw oedd CoW, pa mor drylwyr oedd diwydrwydd dyladwy Llywodraeth Cymru, a doethineb buddsoddi arian cyhoeddus. Ymatebodd yr Archwilydd Cyffredinol drwy ddweud y byddai'n cadw briff gwyllo agos ac efallai'n penderfynu archwilio'r sefyllfa'n fanwl os oedd mwy o arian cyhoeddus yn cael ei ymrwymo i'r prosiect CoW.

Rhagfyr

2013

Gwnaeth y prosiect CoW gais am i'r tir comin lle bwriedir adeiladu'r gylchffordd arno gael ei ddad-ddosbarthu ac am gyfnwid a dosbarthu tir arall yn dir comin yn ei le.

Ebrill

2014

Talodd Llywodraeth Cymru'r pedwerydd a'r taliad olaf PDG i HoVDC. Daeth y pedwar taliad i gyfanswm o £1,999,870. Llwyddodd Circuit of Wales Limited, cwmni segur wedi'i berchnogi'n llwyr gan HoVDC, i sicrhau prydles o ddeng mlynedd i lwyfannu MotoGP yn y DU.

Gorffennaf

2014

Cytunodd Llywodraeth Cymru i warantu benthyciad banc i alluogi HoVDC i dalu cyflenwyr, llawer ohonynt yn gwmnïau perthynol, gan gynnwys Aventa sy'n gwmni wedi'i berchnogi'n llwyr gan Mr Carrick.

2013

Awst

Penderfynodd y Gweinidog Tai ac Adfywio, sy'n gyfrifol am gynllunio, godi'r cyfarwyddyd "dal yn ôl" gan Lywodraeth Cymru, oedd wedi atal BGCBC rhag rhoi caniatâd cynllunio i'r prosiect CoW.

2013

Medi

Rhoddodd BGCBC ganiatâd cynllunio amlinellol i'r cynllun CoW. O dan un o'r amodau ar y caniatâd roedd angen dad-ddosbarthu'r tir comin lle'r oedd y gylchffordd i gael ei hadeiladu arno.

2014

Mawrth

Cyflwynodd HoVDC gais i Lywodraeth Cymru am fenthyciad cyllid RBF i gefnogi cam dau y prosiect CoW.

2014

Mehefin

Yn dilyn cyfarfod o'r WIDAB ar 3 Mehefin, ysgrifennodd Llywodraeth Cymru at HoVDC yn cynnig £16 miliwn o gyllid RBF i gefnogi cam dau sef cam adeiladu'r prosiect CoW, ar yr amod bod y prosiect yn cwrdd ag amodau penodol. Ni ofynnwyd am, ac ni thalwyd, unrhyw arian hyd yma a daw'r cynnig i ben ym mis Mawrth 2018.

Yn dilyn ymchwiliad ar gais Prif Weinidog Cymru, cafwyd bod y Gweinidog Cyfoeth Naturiol a Bwyd wedi torri'r Cod Gweinidogol drwy beidio â gwahaniaethu'n ddigonol rhwng ei rôl fel y Gweinidog oedd yn gyfrifol am Gyfoeth Naturiol Cymru a'i rôl fel yr Aelod Cynulliad dros Flaenau Gwent, wrth gyfathrebu â chorff Cyfoeth Naturiol Cymru ynghylch effaith amgylcheddol CoW.

Rhagfyr

2014

Ymatebodd Llywodraeth Cymru yn negyddol i ymholiad dechreuol gan BGCBC ynghylch a fyddai Llywodraeth Cymru'n ystyried tanysgrifennu benthyciad o £40 miliwn gan BGCBC i'r prosiect CoW.

Tachwedd

2015

Cytunodd y Dirprwy Weinidog Ffermio a Bwyd i gais HoVDC i ddad-ddosbarthu a chyfnewid tir comin, yn dilyn ymchwiliad cyhoeddus.

Ebrill

2016

Gofynnodd banc HoVDC i'r cwmni dalu'r benthyciad banc oedd wedi'i warantu gan Lywodraeth Cymru'n ôl. Ni allai HoVDC dalu'r benthyciad yn ôl.

Gwrthododd Llywodraeth Cymru danysgrifennu £357 miliwn o fuddsoddiad preifat ar gyfer adeiladu'r CoW, oedd yn cynnwys cytundeb prydes ar gyfer y gylchffordd orffenedig.

Gorffennaf

2016

Gwrthododd Llywodraeth Cymru gais diwygiedig gan HoVDC i danysgrifennu £234 miliwn o fuddsoddiad preifat ar gyfer adeiladu'r CoW.

Ysgrifennodd Mr David TC Davies AS at yr Archwilydd Cyffredinol ac at Gadeirydd Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol yn codi pryderon ynghylch sut yr oedd arian cyhoeddus a roddwyd i'r prosiect CoW efallai wedi cael ei ddefnyddio.

2015

Awst

Llwyfannwyd rownd Brydeinig pencampwriaeth beiciau modur MotoGP y byd yn Silverstone gan y cwmnïau sy'n gysylltiedig â HoVDC.

2016

Ionawr

Cymeradwyodd Llywodraeth Cymru yr olaf o 22 o hawliadau tâl gan HoVDC o dan y cytundeb gwarantu benthyciad.

O dan y trefniant hwn, roedd Llywodraeth Cymru wedi cymeradwyo dros £6.5 miliwn o daliadau i gyflenwyr HoVDC (ac eithrio banc HoVDC), llawer ohonynt i gwmnïau perthynol, gan gynnwys bron i £1 miliwn i Aventa.

2016

Mai

Talodd Llywodraeth Cymru £7.335 miliwn i fanc HoVDC o dan gytundeb gwarantu benthyciad oherwydd na allai HoVDC ad-dalu'r benthyciad. Mae'r arian hwn i gyd, ynghyd â chostau ychwanegol, llog a thaliadau, yn ad-daladwy gan HoVDC i Lywodraeth Cymru ar gais.

Medi

2016

Llwyfannwyd rownd Brydeinig pencampwriaeth beiciau modur MotoGP y byd yn Silverstone gan gwmnïau cysylltiedig â HoVDC.

Hydref

2016

Aeth cwmni FTR Moto Ltd, sydd wedi'i berchnogi'n llwyr gan HoVDC ac a brynwyd gyda grant o £0.276 miliwn gan Lywodraeth Cymru, i ddwylo'r gweinyddwyr gyda dyledion o £0.5 miliwn.

Chwefror

2017

Cyflwynodd HoVDC gynnig diwygiedig i Lywodraeth Cymru. Mae HoVDC o'r farn ei fod yn cwrdd â'r lefel 50% o fuddsoddiad cyllid preifat sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru. Mae cyfanswm y buddsoddiad angenrheidiol ar gyfer cam dau yn £430 miliwn a gofynnodd HoVDC i Lywodraeth Cymru danysgrifennu £210 miliwn o'r buddsoddiad sector preifat hwn (48.8%) unwaith y cwblheir adeiladu'r gylchffordd.

2016

Awst

Ymatebodd yr Archwilydd Cyffredinol i Mr David TC Davies AS yn ei hysbysu y byddai Swyddfa Archwilio Cymru'n cyflawni gwaith archwilio mewn ymateb i'w lythyr.

Cynhaliodd Llywodraeth Cymru adolygiad llywodraethu a sicrwydd mewnol o'r prosesau gwneud penderfyniadau mewn ymateb i bryderon yr AS. Daeth yr adolygiad i'r casgliad bod ei mesurau rheoli mewnol, ar y cyfan, yn gadarn ond bod gwendidau wedi eu canfod gyda sut yr oedd wedi sicrhau y defnyddiwyd yr arian i'r pwrpas oedd mewn golwg, a diffyg tystiolaeth ei bod wedi sicrhau mesurau effeithiol i reoli'r gwahanol berthnasoedd lle gallai fod gwrthdaro budd.

2017

Ionawr

Rhoddodd Llywodraeth Cymru derfyn amser o bythefnos i HoVDC i gyflwyno cynnig hyfw y gallai Llywodraeth Cymru ystyried ei gefnogi.

Atodiad 4 - Gohebiaeth rhwng Mr David TC Davies AS ac Archwilydd Cyffredinol Cymru

Dyddiad: 22 Gorffennaf 2016
Ein Cyf: G(1)/ld

Mr H Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9JL

Annwyl Mr Vaughan Thomas

Ynghylch: Cylchffordd Cymru (CoW)

Ysgrifennaf atoch i ofyn a wnewch ymchwilio, fel Archwilydd Cyffredinol Cymru, i'r cyllid sydd wedi'i roi gan Lywodraeth Cymru i gwmni Heads of the Valleys Development Company (HOTVDC). Credaf fod yr arian i gyd, ar ffurf grant a benthyciadau, oddeutu £9m.

Mae gennyf nifer o bryderon ynghylch hyn ac rwyf wedi eu trafod yn uniongyrchol â'r unigolyn sydd y tu ôl i brosiect Cylchffordd Cymru. Cefais gyfarfod â Mr Michael Carrick, Prif Weithredwr Aventa Capital Partners, ar 8 Gorffennaf 2016 gan nodi ei ymateb yn ofalus. Ni chafodd fy mhryderon eu tawelu gan y drafodaeth a gawsom.

Cyflwynaf y pryderon hyn i chi ynghyd â'r camau y byddwch gobeithio'n ystyried eu cymryd:

Arian wedi'i drosglwyddo rhwng cwmni Heads of the Valleys Development Company (HOTVDC) ac Aventa Capital Partners

Cefndir: Mae HOTVDC wedi'i berchnogi'n llwyr bron gan Mr Michael Carrick gyda'r cyfranddaliadau yn uniongyrchol yn ei enw ef, a hefyd gan gwmni segur gyda'r cyfranddaliadau hynny hefyd yn ei enw. Mae Aventa Capital Partners Limited yn gwmni wedi'i berchnogi'n llwyr gan Mr Michael Carrick.

Mae arian wedi cael ei drosglwyddo o HOTVDC i Aventa. Dywedodd Mr Carrick wrthyf fod y symiau a drosglwyddwyd yn "£35,000 y mis dros y 18 mis diwethaf". Ychwanegodd fod y taliadau wedi dod i ben fis lonawr diwethaf.

Felly mae cannoedd o filoedd o bunnau wedi eu symud o HOTVDC i Aventa. Gofynnais i Mr Carrick beth oedd pwrpas gwneud taliadau o HOTVDC i Aventa. Atebodd: “Mae ganddynt ffi gynghori. Mae trefniant cytundebol rhwng Heads of the Valleys ac Aventa Capital Partners am godi arian cyfalaf a rhoi cyngor ariannol.”

Rwyf yn poeni bod cwmni sy'n derbyn arian cyhoeddus yn trosglwyddo symiau mawr o arian i gwmni preifat am gyngor, er bod y cwmni sy'n derbyn yr arian (Aventa) yn cael ei redeg gan yr un unigolyn.

Hoffwn ofyn i Archwilydd Cyffredinol Cymru sefydlu:

- **Faint o arian yn gyfangwbl sydd wedi'i dalu gan HOTVDC i Aventa;**
- **Pwrpas y taliadau hyn;**
- **Ansawdd y gwasanaethau a ddarparwyd gan Aventa i HOTVDC ac a oedd hyn yn rhoi gwerth am arian i'r trethdalwr.**

Cyllid gwleidyddol

Mae Aventa Capital Partners wedi gwario miloedd o bunnau'n ariannu amrywiol ddigwyddiadau gan y Blaid Lafur. Rwyf wedi amgáu derbynebaw am rai ohonynt (Atodiad A), er bod eraill hefyd fel yr wyf yn deall.

Hoffwn ofyn i Archwilydd Cyffredinol Cymru sefydlu a ddefnyddiwyd unrhyw ran o'r taliadau a wnaed gan HOTVDC i Aventa i ariannu digwyddiadau gwleidyddol.

Credaf fod gennym hawl i fod yn sicr nad yw arian cyhoeddus yn cael ei sianelu'n ôl i'r blaid wleidyddol sy'n rheoli Llywodraeth Cymru.

Manteision personol

Cafodd cyfres o anfonebau am waith garddio a thirlunio yng nghartref preifat Mr Carrick yn Sir Caergrawnt, cyfanswm o tua £35,000, eu cyflwyno i HOTVDC dros gyfnod o ddwy flynedd (Atodiad B).

Dywedodd Mr Carrick fod y biliau hyn wedi cael eu talu gan Aventa. Oherwydd bod y biliau wedi eu gwneud allan i HOTVDC, sy'n derbyn arian cyhoeddus, mae angen cadarnhau hyn yn annibynnol.

Hoffwn ofyn i Archwilydd Cyffredinol Cymru gadarnhau na chafodd y biliau am arddio a thirlunio a wnaed allan i HOTVDC eu talu gan HOTVDC.

Os yn wir y cafodd y biliau hyn eu talu gan Aventa, mae angen sicrhau'r cyhoedd na thalwyd y taliadau hyn gyda'r arian cyhoeddus a drosglwyddwyd o HOTVDC.

Hoffwn ofyn i Archwilydd Cyffredinol Cymru gadarnhau os talwyd y biliau garddio gan Aventa, na chafodd y taliadau eu gwneud yn defnyddio arian a drosglwyddwyd i Aventa o HOTVDC.

FTR Moto

Prynodd HOTVDC gwmni FTR Moto yn 2012. Dengys cyfrifon y cwmni ar wefan Tŷ'r Cwmnïau (Atodiad C) fod gan FTR Moto ddyledion heb eu talu o dros £400,000.

Gofynnais i Mr Carrick pam fod HOTVDC wedi prynu busnes beiciau modur oedd yn gwneud colled ac sy'n dal i wneud colled. Atebodd: "Bydd yn parhau i wneud colled tan y gwnawn iddo lwyddo"

Yna dechreuodd Mr Carrick roi eglurhad hir iawn oedd yn anodd ei ddilyn. Roedd yn ymddangos i fod yn awgrymu y gallai'r cwmni, sydd wedi'i leoli yn Swydd Buckingham, gael ei adleoli i safle Cylchffordd Cymru lle byddai beic modur Cymreig yn cael ei adeiladu, gan felly ddenu miloedd o bobl i Gymru.

Mae'n fy mhoeni y defnyddiwyd arian cyhoeddus i brynu busnes beiciau modur sy'n gwneud colled yn Lloegr ar sail tybio pe bai prosiect gwerth £380 miliwn yn mynd yn ei flaen, y byddai'r busnes yn ffynnu yng Nghymru. Nid oes unrhyw sicrwydd y bydd datblygiad Cylchffordd Cymru'n mynd yn ei flaen ac rwyf yn cwestiynu felly pam y defnyddiwyd arian cyhoeddus yn y ffordd hon.

Dywedodd Mr Carrick yn benodol fod y cwmni wedi'i brynu am "bris ei asedau". Fel y gwelwch o'r cyfrifon amgaeedig, dangosir y "pris asedau" i fod yn £14,997.

Mae gwefan Tŷ'r Cwmnïau yn dangos bod y cyfrifon blynyddol yn hwyr.

Hoffwn ofyn i Archwilydd Cyffredinol Cymru:

- **Sefydlu'r pris llawn a dalwyd am FTR Moto ac a oedd yn fwy na'r pris asedau;**
- **Sefydlu pam fod cwmni a brynwyd gydag arian cyhoeddus wedi methu â chyflwyno cyfrifon i Dŷ'r Cwmnïau;**
- **Ymchwilio i'r pryniant hwn a sefydlu a yw'n rhoi gwerth am arian i drethdalwyr Cymru neu beidio.**

MotoGP yn Silverstone

Rwyf yn deall o amrywiol adroddiadau yn y wasg bod naill ai HOTVDC neu Circuit of Wales (cwmni arall wedi'i reoli gan Mr Carrick) wedi prynu'r hawliau i gynnal Pencampwriaeth MotoGP Prydain tan 2019, gydag estyniad posib tan 2024. Rwyf yn deall bod yr hawl i gynnal y digwyddiad hwn wedi'i phrynu gan Dorna Sports yn Sbaen. Hefyd, roedd y penderfyniad hwn yn seiliedig ar dybiaeth gan Mr Carrick mai trac rasio Cylchffordd Cymru a fyddai'n llwyfannu'r digwyddiad.

Rwyf yn cael trafferth deall pam y defnyddiwyd arian cyhoeddus Cymru i brynu'r hawl i gynnal digwyddiad chwaraeon ar drac nad yw'r gwaith ar ei adeiladu hyd yn oed wedi cychwyn eto. O ganlyniad, bwriedir cynnal y digwyddiad yn Silverstone.

Hoffwn i Archwilydd Cyffredinol Cymru ymchwilio i weld a yw defnyddio arian cyhoeddus i redeg digwyddiad rasio beiciau modur yn Lloegr o fudd i'r cyhoedd yng Nghymru.

Crynodeb

Hyd yma mae dros £9 miliwn o arian cyhoeddus wedi'i roi i HOTVDC mewn grantiau a benthyciadau. Yn dilyn hyn, bwriedir cynnal digwyddiad beiciau modur yn Silverstone, Lloegr; prynwyd cwmni beiciau modur sy'n gwneud colled a leolir yn Swydd Buckingham, Lloegr; ac mae cwmni wedi'i gysylltu i'r prosiect CoW wedi gwario miloedd o bunnau'n noddi digwyddiadau gan y Blaid Lafur a thalu am arddio a thirlunio mewn cartref moethus yn Swydd Gaergrawnt.

Hoffwn ofyn i Archwilydd Cyffredinol Cymru ymchwilio i brosiect cyfan Cylchffordd Cymru ac adrodd yn gyhoeddus ar sut y gwariwyd pob ceiniog o'r arian cyhoeddus a roddwyd iddo, ac a yw hyn yn darparu gwerth da am arian i'r trethdalwr.

Hoffwn ofyn i Archwilydd Cyffredinol Cymru ofyn i Lywodraeth Cymru atal unrhyw fenthyciadau pellach i HOTVDC ac i unrhyw gwmnïau sy'n gysylltiedig â Mr Carrick hyd nes y bydd ymchwiliad llawn wedi'i wneud a'r canlyniadau wedi eu cyhoeddi.

Yn gywir

David T C Davies AS

Cc: Ken Skates AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith

Mr David TC Davies AS
16 Maryport Street
Brynbuga
Sir Fynwy
NP15 1AB

Dyddiad: 4 Awst 2016
Ein cyf: HVT/2594/fgb

Annwyl David

CYLCHFFORDD CYMRU (COW)

Diolch i chi am eich llythyr dyddiedig 22 Gorffennaf 2016, yn codi ystod o faterion yn ymwneud â chwmni Heads of the Valleys Development Company (HoVDC), Aventa Capital Partners Limited ac arian cyhoeddus i brosiect arfaethedig 'Cylchffordd Cymru'.

Roeddech yn gofyn i mi ymchwilio i amrywiol bryderon penodol yr oeddech yn cyfeirio atynt yn eich llythyr (ac yn amgáu gwybodaeth i gefnogi'r pryderon hyn) a hefyd y dylwn gynnal archwiliad gwerth am arian ehangach o'r arian cyhoeddus sy'n cael ei roi i gefnogi datblygiad prosiect Cylchffordd Cymru.

Dros y flwyddyn neu ddwy ddiwethaf, mae staff Swyddfa Archwilio Cymru wedi bod yn cadw briff gwylio agos ar gynnydd prosiect Cylchffordd Cymru, a rhan Llywodraeth Cymru yn y prosiect. Maen nhw hefyd yn monitro rhan y tri awdurdod lleol (Blaenau Gwent, Sir Fynwy a Thorfaen) yn y prosiect. O ystyried maint y prosiect a'r cymorth arian cyhoeddus a allai gael ei roi pe bai'r pecyn ariannol yn cael ei roi mewn trefn, mae'n sicr yn bosib y byddaf yn penderfynu cynnal archwiliad gwerth am arian¹ nes ymlaen. Fodd bynnag, ni chredaf y byddai astudiaeth mor eang ei chwmpas yn ddefnydd priodol o fy adnoddau archwilio ar hyn o bryd, yn enwedig o ystyried bod Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith yn Llywodraeth Cymru mis diwethaf wedi gofyn i HoVDC ailystyried ei gynigion am gymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru.

Gan droi at y pryderon mwy penodol yr oeddech yn eu codi yn eich llythyr, roedd y rhain fel a ganlyn:

- a) arian wedi'i drosglwyddo rhwng HoVDC ac Aventa Capital Partners;
- b) y defnydd posib o arian cyhoeddus gan HoVDC / Aventa Capital Partners at ddibenion plaid wleidyddol;
- c) y defnydd posib o arian cyhoeddus er mantais bersonol;

¹ Byddai archwiliad gwerth am arian o'r cymorth arian cyhoeddus a roddwyd i brosiect 'Cylchffordd Cymru' yn cael ei wneud yn defnyddio fy mhwerau statudol dan: (i) GOWA 2006 yng nghyswllt Gweinidogion Cymru; a (ii) Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yng nghyswllt llywodraeth leol.

ch) prynu FTR Moto Limited; a

d) prynu'r hawliau i gynnal Pencampwriaeth MotoGP Prydain.

Yng ngoleuni'r cwestiynau a godwch yn eich llythyr, credaf fod pwyntiau (a)-(ch) yn haeddu eu harchwilio ar hyn o bryd ac rwyf wedi gofyn i staff Swyddfa Archwilio Cymru gyflawni'r gwaith yn unol â hynny. Maes o law, byddaf yn penderfynu natur fy adroddiad archwilio ar y materion hyn. Gallai hyn fod ar ffurf rhoi ymateb ysgrifenedig sylweddol ac uniongyrchol i chi. Fodd bynnag, os byddaf yn dod ar draws materion sy'n destun mwy o bryder, byddaf efallai'n dewis cyhoeddi adroddiad archwilio i'w ystyried gan Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

O ran mater (d) uchod, credaf mai'r ffordd orau o roi sylw i hwn yw fel rhan o archwiliad gwerth am arian ehangach i'r arian cyhoeddus a roddwyd i brosiect Cylchffordd Cymru, felly rwyf am ohirio penderfyniad ar unrhyw waith archwilio posib ar y mater hwn tan nes ymlaen.

Yn olaf, nodaf ym mharagraff olaf eich llythyr eich bod yn gofyn i mi 'ofyn i Lywodraeth Cymru atal gwneud unrhyw fenthyciadau pellach i HoVDC...hyd nes y bydd ymchwiliad llawn wedi'i gyflawni a'r canlyniadau wedi eu cyhoeddi'. Er fy mod yn deall y rhesymau y tu ôl i'ch cais, dylwn egluro y byddai'n amhriodol i mi geisio ymyrryd i atal ymarfer swyddogaethau Gweinidogol yn y ffordd yr awgrymwch.

Gobeithio fod yr ymateb cychwynnol hwn o gymorth i chi. Byddaf yn ysgrifennu atoch eto unwaith y bydd fy archwiliad o faterion (a)-(ch) wedi'i gwblhau. Er gwybodaeth, rwyf yn copïo Cadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus yn y llythyr hwn, oherwydd cefais wybod gan y Clerc eich bod wedi ysgrifennu llythyr tebyg iawn at y Cadeirydd.

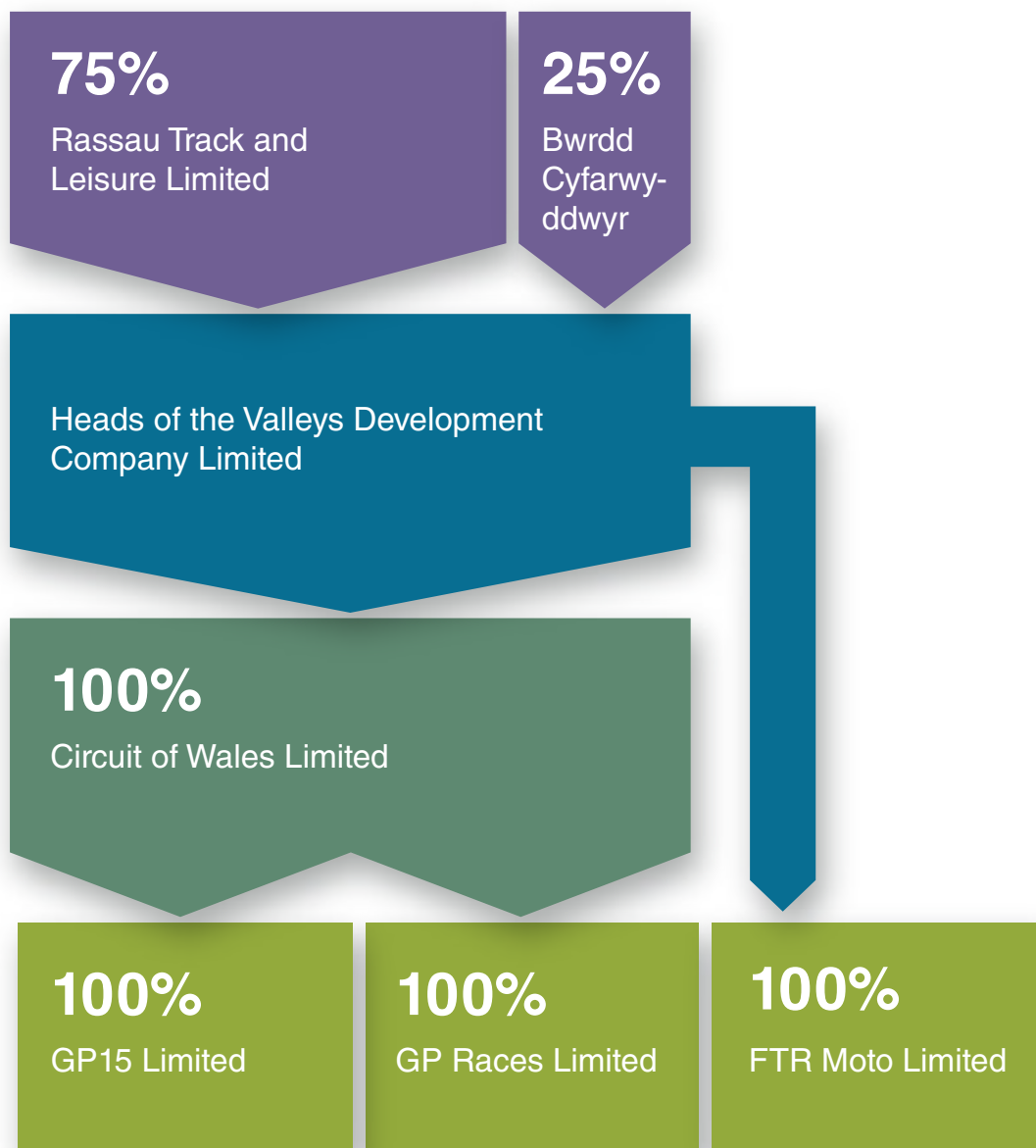
Yn gywir,

Huw Vaughan Thomas

Archwilydd Cyffredinol Cymru

cc Mr Nick Ramsay AC, Cadeirydd, Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Atodiad 5 - Strwythur cwmni prosiect Cylchffordd Cymru (CoW)

Ffynhonnell: HoVDC

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

We welcome telephone calls in
Welsh and English.

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau
ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru